

“ELÄMÄN OPPERASSA OMASSA SIVUOSASSANI NUOKKUEN”

Kokemuksia köyhyydestä, vallasta ja osallisuudesta

Elina Hietala
Maisterintutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Elina Hietala	
Työn nimi "Elämän oopperassa omassa sivuosassani nuokkuen" - Kokemuksia köyhyydestä, vallasta ja osallisuudesta	
Oppiaine Yhteiskuntapolitiikka	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 70
Ohjaaja Tiina Silvasti	
Tiivistelmä <p>Tässä tutkimuksessa tarkastellaan köyhyyden vaikutusta yksilön vallan ja osallisuuden kokemuksiin muodostamalla köyhyyttä koskevien vapaamuotoisten kirjoitusten perusteella vallan erilaisia ulottuvuuksia kuvaavia valtakategorioita. Tutkimuksen taustateorioina toimivat toisiaan täydentävät valtateoriat, joiden ohella tutkimuksessa käytetään osallisuutta, huono-osaisuutta sekä pystyvyyttä ja köyhyyttä käsitteleviä teorioita. Tutkimuksen aineisto koostuu Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailuun lähetetyistä kirjoituksista, joita käsitellään sisällönanalyysillä.</p> <p>Valta-kategorioita muodostui tutkimuksessa kolme: vallankäyttäjän, vallan kohteen sekä vallattomuuden kategoriat. Näistä kolmesta vallan kohteen kategoria oli suurin. Vallankäyttäjän ja vallattomuuden kategoriat olivat lähes samansuuruiset ja laajuudeltaan alle puolet vallan kohde -kategoriasta. Tutkimuksessa todettiin vallankäyttäjän -kategorian muodostuvan eksplisiittisestä vallasta sekä valtaisuus-toimijuus -ulottuvuudesta. Vallan kohteena olemisen kategoria muodostui kirjoituksissa tilanne- ja toimijasidonnaisesti, tilannesidonnaisesti esimerkiksi sellaisista tapahtumista, joissa yksilö koki jonkin politiikan toimivan häntä vastaan, tai toimija-sidonnaisesti esimerkiksi viranomaisten toimien ja päätösten kohteena ollessaan. Vallattomuuden kategoria muodostui vieraantumisen, objektiuden, kyvyttömyyden ja resurssien puutteen ulottuvuuksista.</p> <p>Osallisuudesta on muodostunut käsite, joka on poliittisessa keskustelussa samanaikaisesti sekä väline että päämäärä. Osallisuudesta puhutaan keinona selättää erilaisia huono-osaisuuden ulottuvuuksia, lisätä työllisyyttä ja edistää demokratisaatiota. Tämän tutkimuksen aineistosta oli havaittavissa osallisuuden ja vallan kiinteä yhteys. Tilanteissa, joissa ei ollut nähtävissä yksilön valtaa, ei ilmennyt myöskään osallisuutta, eikä osallisuutta ilmennyt tilanteissa, joissa ei ollut valtaa. Tästä syystä pelkkä osallisuutta ja osallisuuden tukemista koskeva keskustelu ei riitä, vaan olisi löydettävä keinoja yksilöiden vallan lisäämiseen, jottei osallisuus jäisi pelkän näennäisyyden tasolle.</p>	
Asiasanat Köyhyys; Osallisuus; Valta; Vallan neljät kasvot; Sisällönanalyysi	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja Tämän tutkielman alkuperäisyys on varmennettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.	

KUVIOT

KUVIO 1	Vuokaavio deduktiivisesta analyysistä	23
KUVIO 2	Vuokaavio induktiivisesta analyysistä	24
KUVIO 3	Kaavio analyysin etenemisestä	26

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Vakavat sosiaaliset ja aineelliset puutteet	14
------------	---	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	AIEMPI TUTKIMUS	3
3	VALLAN, OSALLISUUDEN JA KÖYHYHDEN KUDELMA	5
	3.1 Vallan neljät kasvot.....	6
	3.2 Julkinen valta	11
	3.3 Osallisuus	12
	3.4 Köyhyys ja huono-osaisuus	13
	3.5 Köyhyys, valta ja toimijuus	16
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	17
	4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys.....	17
	4.2 Aineisto.....	18
	4.3 Tutkimusetiikka	20
	4.4 Tutkimusmenetelmät.....	21
	4.5 Aineiston analyysi.....	23
5	TULOKSET	26
	5.1 Vallankäyttäjä	26
	5.1.1 Ilmivalta	27
	5.1.2 Valtaisuus-toimijuus	29
	5.2 Vallan kohde	32
	5.2.1 Viranomaiset	32
	5.2.2 Määrittelyvalta.....	37
	5.2.3 Muut toimijat	39
	5.2.4 Poliitikka ja yhteiskunta	46
	5.3 Vallattomuus.....	47
	5.3.1 Vieraantumisen ja irrallisuus	48
	5.3.2 Objektius ja osattomuus	49
	5.3.3 Vallattomuus, kyvyttömyys ja resurssien puute	49
	5.4 Tulosten yhteenveto.....	50
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	54
	6.1 Tutkielman tulokset	54
	6.2 Pohdinta	55
	6.3 Köyhyyttä, valtaa ja osallisuutta Suomessa vuonna 2024.....	57

LIITTEET

Liite 1 Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kilpailukutsu

Liite 2 Valtakategoriat

1 JOHDANTO

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on tarkastella köyhyyden vaikutusta yksilön käsitykseen ja kokemuksiin vallasta. Köyhyyden ja vallan yhteyttä on suomalaisella tutkimuskentällä tarkasteltu muun muassa vallan puutteen näkökulmasta (Väisänen 2014) sekä laajemmin toimintamahdollisuuksien ja osallisuuden rajallisuutena (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017). Tämän tutkielman tavoite on kuitenkin havainnoida sitä, millaisia vallan tarinoita, identiteettejä ja kokemuksia Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailuun osallistuneet ovat kirjoituksissaan muodostaneet ja mistä valta heidän tarinoissaan siten rakentuu.

Tutkimuksen tavoitteena on tarkastella vallan, osallisuuden ja köyhyyden rajapintaa, havainnoida sitä, millaisia erityispiirteitä vallassa ilmenee köyhiksi itsensä kokevien kirjoittajien kirjoituksissa sekä tarkastella kirjoituksista muodostuvia valtaa ilmentäviä toimijuuskategorioita eli pyrkiä hahmottamaan se, löytyykö köyhyyskirjoituksista yhteneviä kokemuksia vallan käyttämisestä, sen kohteena olemisesta ja sen puutteesta. Tutkimuksessa on haluttu käyttää aineistoa, jossa osallisuuden teeman mukaisesti kirjoittajien ääni pääsee autenttisesti kuuluviin ilman ulkopuolista ohjailua - tästä syystä aineistoksi valikoitui Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä kirjoituskilpailun aineisto esimerkiksi haastattelujen sijaan.

Valtaa käsitteleväksi teoriaksi tutkimukseen on valikoitunut Steven Lukesin 1970-luvulla kehittämä teoria vallan kolmesta ulottuvuudesta. Tutkimuksen edetessä kävi ilmeiseksi, että kirjoittajien kokemukset vallasta edellyttivät teoriapohjan laajentamista vallan neljänneksi ulottuvuudeksi kutsuttuun Michel Foucault'n valtaa koskeviin ajatuksiin.

Tutkimuksen läpi kulkeva teema vallan ohella on osallisuus, jota voi pitää yhtenä vallan ulottuvuutena. Esimerkiksi Keith Dowding (2011, 6) toteaa osallisuuden yhden ulottuvuuden, toimijuuden, olevan ilmeisessä yhteydessä valtaan, vaikuttavathan toimijat toiminnallaan ympäröivään maailmaan. Myös Michel Foucault (1980) näki vallan yhdistyvän yksilön subjektiivuuden mahdollistaviin osaamiseen, kykenevyyteen sekä voimaan.

Tutkimuksen tutkimuskysymys on *“Millaisia valtakategorioita köyhyyttä käsittelevissä kirjoituksissa rakentuu?”*. Kysymyksellä haluttiin päästä käsiksi kirjoittajien omiin kokemuksiin siitä, mitä valta heidän elämässään on ja tätä tarkasteltiin tutkielman taustateorioista nousevien vallan käsitteiden kautta.

Tutkielman analyysi toteutettiin sisällönanalyysinä, osin deduktiivisesti, osin induktiivisesti. Analyysin deduktiivisessa osuudessa aineistoa on peilattu tutkielman taustateorioihin, vallan neljään ulottuvuuteen sekä osallisuuden teorioihin. Analyysin induktiivinen osuus muodostui Vallan kohde -kategorian aineistosta, joka oli tutkielman kolmesta pääkategoriasta suurin.

Tutkimuksen johtopäätöksiä voi todeta vallan ilmenevän köyhyyttä käsittelevissä kirjoituksissa pääasiassa sen kohteena olemisen kautta. Erityisesti viranomaisten käyttämä valta on tutkimuksen tuloksissa merkittävässä osassa. Vallan kohteena olemisen kokemus muodostuu kirjoituksissa tilanteiden ja vallankäyttäjien kautta. Vallankäyttämisen sekä vallattomuuden kokemukset edustavat tuloksissa lähes yhtä suurta roolia. Vallattomuuden kokemus syntyy kirjoituksissa osallisuuden ja resursien vajavaisuudesta. Vallankäyttäjäisyys ilmenee pääosin kirjoittajien omaan tilanteeseen liittyvänä valtaisuus-toimijuus -ulottuvuuden valtana ja muihin ihmisiin kohdistuva eksplisiittinen valta on tutkimuksessa selkeästi vähäistä.

Koska osallisuus ja osallisuuden kokemus ovat yhteiskunnassa ilmenevää koheesiota ylläpitäviä voimia (Karjalainen ja Raivio 2013, 12) on aikana, jolloin julkisessa keskustelussa esiin nousee toistuvasti polarisaation, huono-osaisuuden kasvun ja lisääntyvän köyhyyden kaltaiset teemat, mielenkiintoista ja tärkeää tutkia köyhiksi itsensä kokevien ihmisten näkemyksiä vallasta ja osallisuudesta. Tutkimuksen tulosten perusteella voi todeta köyhiksi itsensä kokevien ihmisten kokevan vallan kohteena olemista huomattavasti enemmän kuin vallan käyttäjyyttä. Puutteellisten vallankäytön mahdollisuuksien ja vajavaisen toimijuuden voi nähdä, ja tulee nähdä, laajempänä yhteiskunnallisena ongelmana kuin vain yksilöiden haasteena.

Tutkielman toisessa luvussa esittelen lyhyesti aiempaa Suomessa tehtyä tutkimusta, joka liittyy osallisuuden, vallan ja köyhyyden teemoihin. Tätä seuraa tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen läpikäyvä kolmas luku. Neljännessä luvussa Tutkimuksen toteuttaminen kerron tutkielman tutkimustehtävän ja tutkimuskysymyksen jälkeen tutkielman aineistosta, tutkimusetiikasta sekä tutkimuksen metodeista ja selvitän tutkimuksen analyysin vaiheet. Tulokset -luvussa esitellään analyysissa tavoitetut tutkimuksen tulokset alakategorioineen. Tutkielman päättää Johtopäätökset ja pohdinta.

2 AIEMPI TUTKIMUS

Suomessa on tehty valtaa, osallisuutta sekä köyhyyttä läpileikkaavia tutkimuksia, joista tämän tutkimuksen kannalta erityisen mielenkiintoisia tulen käymään tulevassa kappaleessa läpi. Tutkimukset käsittelevät niin köyhyyden ja vallan kuin köyhyyden ja osallisuuden risteymiä.

Katariina Väisäsen vuonna 2014 Helsingin yliopistossa toteuttama pro gradu – tutkielma *Köyhyys vallan puutteena –pro gradu soveltaa vallan analyysia köyhyyden tarkasteluun*. Tutkimuksessa todettiin köyhyyden vaikuttavan toiminnan edellytyksiin, mutta havaittiin, ettei tutkimuksen aineiston perusteella ollut havaittavissa köyhyyden vaikuttavan tai poistavan köyhiksi itsensä kokevien kokemusta toimijuudesta. Köyhyys rajaa tilaa toimia, muttei poista autonomisen toimijuuden kokemusta. (Väisänen 2014, 48.) Väisäsen (2014, 4) tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella ja käsitteellistää köyhyyttä käyttäen hyväksi vallan käsitteistöä ja näin ollen sen tavoitteet asemoituvat kuitenkin erilaisiksi kuin tässä tutkielmassa. Tutkimuksen aineistona toimi vuoden 2006 Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailuun lähetetty aineisto (Väisänen 2014, 6).

Sanna Lähtenmäen Tampereen yliopistossa vuonna 2021 kirjoittama *Työssäkäyvien köyhien osallisuus –pro gradu on vapaamuotoisista kirjoituksista koostuvalla Töissä ja köyhä! -aineistolla muodostettu tutkielma haavoittuvassa asemassa olevien köyhien työllisten osallisuuden kokemuksista*. Lähtenmäki muodosti tutkimukseensa teoriaohjaavan analyysin keinoin työssäkäyvien köyhien osallisuutta vahvistavat ja sitä heikentävät teemat. (Lähtenmäki 2021, 1 – 2.) Lähtenmäki sivusi vallan ja valtaisuuden toimijuutta Työssäkäyvien köyhien osallisuutta heikentävät tekijät -luvussa käymällä läpi valinnanmahdollisuuksien ja vaikutusvallan puutetta, mutta valta ei kuitenkaan noussut tutkielmassa laajemmaksi teemaksi. (Lähtenmäki 2021, 43, 57.)

Aikuiskasvatustieteilijät Anneli Eteläpelto, Tuula Heiskanen ja Kaija Collin ovat kirjoittaneet vallan ja toimijuuden suhteesta aikuiskasvatustieteessä. He kävivät artikkelissaan läpi vallan ja toimijuuden yhteyttä ja ilmiöiden merkitystä heidän oppiaineessaan kasvatustieteessä. Vaikka artikkeli edustaa toista oppiainetta, on se mielenkiintoinen ja nivoo valtaa ja toimijuutta yhteen. Artikkelissa todettiin erilaisten yksilöllisten toimintamahdollisuuksien erojen vaikuttavan osallisuuteen ja valtaan, mutta hyvinvoinnin tai sosioekonomisen aseman haasteiden vaikutukseen artikkelissa ei perehdytä syvemmin. (Collin, Eteläpelto & Heiskanen 2011, 13 – 15.)

Tutkimusta on siis tehty sekä osallisuudesta ja köyhyydestä, vallasta ja köyhyydestä sekä osallisuudesta ja vallasta. Nämä kolme ilmiötä läpileikkaavaa tutkimusta ei kuitenkaan uskoakseni ole Suomessa toteutettu. Siksi sellaisen tutkimuksen tekeminen, jossa osallisuuden ja vallan tiivis yhteys tunnistettaisiin ja niitä tarkasteltaisiin köyhyyden luomien puitteiden sisällä, näyttäytyi erityisen mielenkiintoisena.

3 VALLAN, OSALLISUUDEN JA KÖYHYEDEN KUD- DELMA

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen teoreettisen viitekehksen. Käyn ensimmäisenä läpi rinnakkain kulkevia vallan ja osallisuuden käsitteitä. Valtaa käsitteleväksi teoriaksi tähän tutkimukseen valikoitui Steven Lukesin kolmiulotteinen valta (1974). Lukesin teoriolla ja hänen esittämällään kritiikillä aiempia valtateorioita koskien on pystytty käsittelemään hyvin monipuolisesti erilaisia aineistossa havaittuja vallan ilmen-tyimiä tässä tutkimuksessa. Tutkimusprosessin edetessä kävi selväksi, että Lukesin teorian oheen oli lisättävä vielä yksi kerros. Tähän tarpeeseen vastasi Michel Foucault'n valtateoretisointi (1978).

Myös osallisuutta käsitellään kahden teorian kautta, jota täydentää resurssien puutetta koskeva teoria. Näistä ensimmäinen on Jarno Karjalaisen ja Helka Raivion (2013) muodostama kolmijakoinen osallisuuden käsite. Osallisuuden teema sekä Karjalaisen ja Raivion muodostama osallisuuden malli ja käsitteistö ovat olleet jo aiemmin käytössäni tutkielmissa. Karjalaisen ja Raivion mallista erityisen käyttökelpoisen tekee sen hyvin yksinkertainen ja selkeä osallisuuden osatekijöiden jaottelu. Vaikka teoria saatetaan sinällään yksinkertaiseen ja helposti lähestyttävään muotoon, pystyy sen avulla tarkastelemaan erilaisia aineistoja hyvin sujuvasti.

Karjalaisen ja Raivion ohella tutkimuksen teorioissa käytetään Amartya Senin ajatuksia köyhyydestä. Teoksessaan *Development as Freedom* (1999, 87) Sen kuvailee köyhyyden olevan etenkin toimintamahdollisuuksien vajavaisuutta pelkän tulojen pienuuden sijasta, mikä yleensä ymmärretään köyhyyden kriteeriksi. Senin mukaan (1999, 87) hänen ajatuksensa toimintamahdollisuuksien vajavaisuudesta ei kuitenkaan kiellä alhaisten tulojen olevan köyhyyden merkittävimpiä syitä, tulojen puutteen ollessa perustavia syitä vajaille toimintamahdollisuuksille, vaan nostaa esille myös muut köyhyyteen sisältyvät ulottuvuudet. Lisäksi tutkimuksessa käytetään hyväksi Göran Therbornin (2014) eriarvoisuutta koskevaa ajattelua, joka liittyy tiiviisti käytetävissä olevien resurssien ja siten sekä taloudellisten resurssien että vallan teemoihin.

Osallisuuden jälkeen luvussa käydään läpi köyhyden ja huono-osaisuuden ilmiöitä. Köyhyysmääritelmien sijaan tutkielman kannalta merkittävämpää on tarkastella sitä, mitä köyhyys, huono-osaisuus ja eriarvoisuus yksilön elämässä tarkoittavat.

Luvun päättää kappale Köyhyys, valta ja toimijuus. Liitän kappaleessa tutkielman taustateoriat toisiinsa sekä perustelen niiden merkityksen ja tarpeen tälle tutkimukselle.

3.1 Vallan neljät kasvot

Valta on yhteiskunnallinen ilmiö, joka on arkiselta merkitykseltään selkeä, mutta hankala tavoittaa selkeisiin määritelmiin. Niin arkisessa kuin akateemisessakaan kontekstissa vallan käsitteen muodostaminen ei ole yksinkertaista. Ei, vaikka etenkin tieteellisessä maailmassa sekä valtiota, yhteiskuntaa ja sen järjestystä tutkivissa tieteissä vallan määritelmää on pyritty ja myös pystytty rakentamaan. Kuitenkin usein on päädytty huomaamaan eri kirjoittajien käyttävän valtaan liittyvää sanastoa ja vallan määritelmiä hieman eri tavoin, eikä yhtenäistä ja selkeää vallan käsitteistöä ole pystytty muodostamaan. (Dahl 1963, 36.)

Vallasta puhuttaessa käytetään useita rinnakkaisia ilmaisuja, osin synonyymeina. Sanat kuten kontrolli, vaikutusvalta, auktoriteetti, mahti, voima ja pakko kuuluvat kaikki valtaa kuvaavaan sanastoon saavuttamatta kuitenkaan täysin sen merkitystä. Sama haaste kohdataan, kun pyritään tavoittamaan käsitteitä kuten vapaus tai tasa-arvo. Ongelmaksi muodostuu tämänkaltaisten käsitteiden monisäikeisyys ja moniulotteisuus. (Dahl 1963, 36 – 37.)

Tulen seuraavaksi kuvaamaan valtaa Steven Lukesin muodostamaa vallan kolmen ulottuvuuden, tai vallan kolmien kasvojen, käsitettä sekä sitä täydentävää Michel Foucault'n valtateoriaa, jota Peter Digeser (1992) kutsui vallan neljänneksi ulottuvuudeksi. Vallan kuvaaminen tulee etenemään niin kutsutun dahlilaisen yksiulotteisen ilmivallan käsitteen (Dahl 1971, 39) kautta vallan toiselle ulottuvuudelle, johon sisältyy myös ilmivaltaa hienovaraisempi valta – sellainen, jota ei voida ilmivallan tavoin havainnoida (Bachrach & Baratz 1962). Lukesin vallan kolmannella ulottuvuudella esitetään edellä mainittujen teorioiden puutteet sekä Lukesin käsitys vallasta. Näitä kolmea täydentää Michel Foucault'n valtaa käsittelevä teoria.

Yhdysvaltalainen politiikan tutkija Robert A. Dahl aloittaa vuonna 1957 kirjoittamansa artikkelin *The Concept of Power* toteamalla, että se, että joillakin yksilöillä on valtaa toiseen yksilöön on kiistattomin fakta ihmisen olemassaolossa ja tästä johtuen vallan käsite on muinainen ja kaikkialla ilmenevä. Vallan käsite on laaja, ja sen alle asettuu erilaisia, valtaa eri tavoin kuvailevia alakäsitteitä kontrollista, vaikuttamiseen ja auktoriteettiin. (Dahl 1957, 201 – 206.)

Dahlin vuonna 1957 tekemä määritelmä vallasta on, että toimija A saa toimijan B käyttäytymään haluamallaan tavalla, tavalla, jolla toimija B ei ilman toimijan A vaikuttamista tilanteeseen käyttäytyisi. Toimijat voivat olla yksilöitä, ryhmiä, rooleja, asemia, hallituksia, valtioita tai muita ryhmittymiä. Tämä vallan muoto on Dahlin mukaan ilmivaltaa eli eksplisiittistä valtaa. Esimerkkinään hän käyttää liikennepoliisia, joka valtansa avulla saa risteyksessä, jossa yleensä ajettaisiin suoraan, autoilijat kääntymään oikealle ja vasemmalle. Vertailukohtana hän käyttää sitä, miten hänellä itsellään ei ole valtaa saada tielläkulkijoita kääntymään risteyksessä vasemmalle tai oikealle, vaikka hän menisikin tielle viittomaan ohiajajille. (Dahl 1957, 201 – 204; 1971, 39.)

Sosiologi Steven Lukes aloittaa teoksensa *Power - A Radical View* vuodelta 1974 toteamalla, etteivät silloiset vallan määritelmät olleet riittäviä kuvaamaan vallan ilmiötä, määritelmien jäädessä liian suppeiksi. Robert A. Dahlin pluralistiseksi kutsutun vallan määritelmän Lukes näkee pinnallisena ja rajoittavana. Dahlin näkemystä kritisoineiden Peter Bachrachin ja Morton S. Baratzin näkemykset ovat Lukesin mukaan lähempänä vallan totuutta, niidenkin jäädessä silti riittämättömäksi. (Lukes 1974, 9 – 10.)

Lukesin mukaan pluralistiseksi kutsutun, ja etenkin Dahlin, näkemyksen ytimessä on todellinen valta, eli se, saako vallankäyttäjä vallan kohteen todella toimimaan haluamallaan tavalla vai onko valta vain hypoteettista. Näin pluralistisessa valtateoriassa vallankäytön lopputulema on vallassa olennaisinta ja tällöin tarkastelun kohteena on havainnoitavissa oleva käytös sekä päätöksenteko. Dahlin ajatuksia mukaileva Nelson Polsby toteaa Lukesin mukaan päätöksentekoprosessissa voitokkaaksi nousevan henkilön tai ryhmän olevan se, jolla on suurin valta hallussaan. Tämän kaltaisessa, Lukesin yksiuolitteiseksi kutsumassa näkemyksessä, vallankäytön tilanteessa ilmenee tiedostettujen intressien konflikti, jonka voittaja omaa eniten valtaa. (Lukes 1974, 11 – 15.)

Lukesin kritiikin mukaan tämä näkemys vallasta ei ota huomioon sen mahdollisuutta, että intressit saattavat olla tiedostamattomia, sanoittamattomia tai jopa virheellisiä. Määritelmä keskittyy vallan behavioristiseen tarkasteluun päätöksentekoprosesseissa, joissa ilmenee jonkinlainen intressien ristiriita. (Lukes 1974, 14 – 15.)

Lukes (1974, 16) jatkaa kirjoittamalla kaksiuolitteisesta vallasta, jota Bachrach ja Baratz ovat rakentaneet kritiikkinä pluralistiselle vallan määritelmälle. Osin valtaa on onnistunut kontrolli ja vaikuttaminen konkreettisesti päätöksenteossa, jota jo Dahl esittelee. (Lukes 1974, 16 – 19.) Bachrach ja Baratz (1970, 37) vievät teoriaansa pidemmälle erotellen vallasta pakkovallan, vaikuttamisen, auktoriteetin, voiman ja manipulaation.

Lukes (1974, 16–19) toteaa Bachrachin ja Baratzin kritiikin ytimen olevan siinä, että mikäli Dahlin teorian mukaisessa vallankäytön tilanteessa merkityksellistä on toiminta, toiminnan tietoinen aloittaminen, nähtävissä oleva päätöksenteko sekä loppuunsaattaminen, jää vallan tarkastelun ulkopuolelle ne tilanteet, joissa tapahtuu niin sanottu ei-tapahtuma. Tällöin valtatutkimuksen tarkasteltavana voisi olla ainoastaan tilanteet, joissa toimijat, tilanne, toimijoiden toiminta ja toiminnan lopputulema ovat havainnoitavissa, mitattavissa ja määriteltävissä. Tämän vuoksi Bachrach ja Baratz laajentavat teorianensa koskemaan päätöksentekoprosessia sekä tehtyihin että teke-mättä jätettyihin päätöksiin, tapahtumiin ja ei-tapahtumiin. (Lukes 1974, 16–19.)

Lukes (1974, 19) kuitenkin toteaa myös Bachrachin ja Baratzin teorian Dahlin teorian tavoin jumittuvan oletettuun konfliktiin toimijoiden välillä. Bachrach ja Baratz näkevät, ettei vallan tarkastelu tilanteessa, jossa ei ole erilaisten intressien ristiriitaa, ole mahdollista, sillä tilanne ei tällöin todella ilmennä valtaa. (Lukes 1974, 19–20.)

Lukesin oma kolmiulotteinen näkemys vallasta laajenee Dahlin sekä Bachrachin ja Baratzin teorioista ja niiden kritiikin perusteella. Lukesin (1974, 21) mukaan Bachrachin ja Baratzin teorian ensimmäinen ongelma on liian tiukka asemoituminen behaviorismiin, tietoisien toiminnan havainnointiin, vaikka he pyrkivätkin tavoittamaan tapahtuma/ei-tapahtuma-ulottuvuuden. Tällöin tahattomat ja tiedostamattomat päätökset jäävät tarkkailun ulkopuolelle. Havainnointi ei ulotu myöskään yksilöiden ja ryhmien kulttuurisesti ja sosiaalisesti strukturoituihin toimintamalleihin, näkökulman lisäksi jäädessä melko yksilökeskeiseksi niin Dahlin kuin Bachrachin ja Baratzin teorioissa. Tarkastelun ollessa yksilökeskeistä huomiotta jäävät puitteiden, historian ja viiteryhmän vaikutukset. (Lukes 1974, 21–22.)

Ongelmallista Bachrachin ja Baratzin näkemyksessä Lukesin (1974, 22–23) mukaan on myös vaatimus havaittavalle konfliktille. Vallan erilaisista tyypeistä, joita Bachrachilla ja Baratzilla ovat pakko, vaikuttaminen, auktoriteetti, voima ja manipulaatio, kaikille ei ole välttämätöntä konfliktin ilmeneminen ja mikäli konflikti on edellytys vallalle tai sen tarkastelulle, rajautuu vallan määritelmästä ja sen määrittelystä pois kaikki ne tilanteet, joissa konflikteja ei esiinny (Bachrach ja Baratz 1970, 37). Lukesin näkemyksen mukaan vaikuttavimman vallan voisi kuvitella olevan sellaista valtaa, jolla konfliktit pystyy estämään kaikkinsa. (Lukes 1974, 22–23.)

Lisäksi, ja osittain liitännäisenä konfliktin vaatimukseen liittyen, ilmenee Bachrachin ja Baratzin näkemyksessä tarve koetulle epäkohdalle. Mikäli koettua epäkohtaa ei ole eikä vallan kohde koe vallankäytön kajoavan haitallisesti intresseihinsä, ei synny konfliktia, joka teoriassa nähdään edellytyksenä vallalle. Lukes laajentaa näkemyksensä vallasta ulottumaan myös sellaisiin tilanteisiin, joissa epäkohdan ja konfliktin puute eivät automaattisesti tarkoita konsensusta, vaan syynä epäkohdan kokemuksen puutteelle voi olla myös valheellinen tai manipuloitu konsensus. (Lukes 1974, 24.)

Lukesin (1974, 11 – 19) vallan määritelmäksi muotoutuu siten tilanteet, joissa on ilmivaltaa, mutta myös tilanteet, joissa valta ei ole ilmeistä tai selkeästi nähtävissä, mitattavissa tai määriteltävissä. Lukesin (1974, 11 – 19) mukaan valtaa on paitsi lopputulemissa ja päätöksissä, myös prosesseissa. Hän toteaa merkittävimmän vallan olevan sellaista, jolla vallankäyttäjä pystyy suuntaamaan vallankäytön kohteen haluja, intressejä ja toiveita haluamaansa suuntaan siten, ettei minkäänlaista konfliktia ilmene. Valta on jonkun käsissä ja se ilmenee päätöksissä ja ei-päätöksissä, toiminnassa ja ei-toiminnassa, politiikoissa, tiedostamattomassa sekä tiedostetussa ulottuvuudessa. Lukes toteaa vallan kahden ensimmäisen ulottuvuuden keskittyvän liikaa yksilöön ja yksilön toimintaan, sivuuttaen tällöin sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuvia ihmisten, ryhmien ja instituutioiden käytösmalleja, yhteisöissä ilmeneviä sosiaalisia järjestelmiä ja voimia sekä toimintaympäristön vaikutuksia, kuten yhteiskunnan ja sen organisaatioiden ja järjestelmien polkuriippuvuuksia. (Lukes 1974, 11 – 19, 21 – 22.)

Lukesille (1974, 24) valtaa ilmentää siten se, että yhteiskunnassa tai ihmisyhteisössä valtaapitävät ovat saaneet yksilöt uskomaan omaan agendaansa ja siten puolustamaan vallitsevaa järjestelmää. Yksilöiden tavoitteena ja toiveena on siten tilanteen pysyvyys ja sen ylläpitäminen, ja siten myös valtaapitävien vallassa pysyminen. Vallitseva järjestelmä näyttäytyy ainoana mahdollisena vaihtoehtona, eikä muita vaihtoehtoja osata edes kuvitella. Järjestelmää saatetaan pitää luonnollisena tai muuttumattomana. Edelleen, koska ihmiset uskovat järjestelmään, he uskovat myös valtaapitäviin. (Lukes 1974, 23 – 24.)

Lukes on vuonna 2021 julkaistussa *Power – a radical view* teoksen viimeisimmässä 3. painoksessa käsitellyt Michel Foucault'n ja vallan neljännen ulottuvuuden käsitettä. Lukes ensinnäkin toteaa Foucault'n käsitysten olevan ultraradikaaleja, vaikka kirjoittaakin Foucault'n teorioiden antaneen valtaa käyväälle keskustelulle paljon. Lukes ei allekirjoita Foucault'n ajatuksia siitä, miten valta on yksilöt läpäisevää tai kaikkeen ulottuvaa eikä sitä voi välttää. (Lukes 2021 17, 65 – 66.)

Foucault'n vuosien 1977 – 1978 luentosarjasta muodostetussa *Turvallisuus, Alue ja Väestö* -teoksessa Foucault rakentaa vallan analyysia sen historiallisen kehityksen kautta eurooppalaisesta näkökulmasta. Moderniin aikaan saavuttaessa on valtion suvereeni valta muuttunut kurivallasta biovaltaan, joka ulottuu yhä laajemmin kansalaisten elämään. (Foucault 2010a, 19 – 22.)

Foucault aloittaa *Turvallisuus, Alue ja Väestö* -luentosarjan käymällä läpi ehdotuksiaan vallan erilaisista mekanismeista. Analyysissa valta näyttäytyy turvallisuutta takaamaan luotuina järjestelminä, jotka kehittyivät vallan välineistönä yhteiskunnallisen tilanteen tarpeita vastaaviksi. Tarkastelun kohteena on näin ollen turvallisuuden

mekanismit vallan muotona. Nämä järjestelmät ovat valtakoneiston ylläpitämiä mekanismeja, joilla on pyritty takaamaan yhteiskunnan pysyvyys ja toiminta, ja yhteiskuntien kehittyessä myös järjestelmien on ollut pakko muuttua. Järjestelmä on siirtynyt esimerkiksi ruumiiseen kajoavista kiduttamisen tai teloittamisen keinoista hallintaan, jonka avulla yksilöä on mahdollista ohjailla osana väestöä. Näillä keinoin yhteiskunnan säilymistä pyrittiin ja pyritään turvaamaan ja siten ylläpitämään järjestystä – ja valtaa. (Foucault 2010a, 22 – 28.)

Turvallisuuden ensimmäiseksi välineeksi Foucault nimeää tilat. Tällä Foucault viittaa vallan käyttämiseen erilaisia rajattuja fyysisiä tiloja kohtaan. Esimerkkinään Foucault käyttää pääkaupunkiin, yhteiskunnan taloudellisen kierron ytimeen, kohdistuvia toimia. Kaupunkia rajataan muurein, se lohkotaan osiin eri kansanryhmille, sen infrastruktuuria suunnitellaan vastaamaan vallitsevia tarpeita ja sen tulee edustaa koko valtion menestystä. (Foucault 2010a, 33 – 36) Turvallisuuden toisen alueen muodostaa suhde tapahtumaan, minkä Foucault käsittää (2010a, 44 – 50) hallinnaksi. Pula-ajan esimerkin kautta Foucault tuo esille sen, kuinka erilaisin interventioin vallitseva järjestelmä pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnassa ilmeneviin tapahtumiin. Tällaisessa tilanteessa turvallisuuden järjestelmän kautta on mahdollista erilaisin keinoin pyrkiä estämään epäjärjestystä valtiossa ja hallitsemaan vallitsevaa tilannetta. (Foucault 2010a, 44 – 50)

Kolmas turvallisuuden alue on normalisaatio. Kun aiemmin normaalin käsite oli suppeampi ja kaikki, mikä ei asettunut normaalin rajoihin oli epänormaalia, turvallisuuden järjestelmä nojaa laajempaan normaalin käsitteeseen, jolloin myös epänormaalin raja hämärtyy. Tämän ohella väestön käsite muotoutui tilastotieteen kehityksen myötä suvereenin alamaisista joukoksi toimijoita, joilla oli mahdollisuus tuottaa hyvää. Turvallisuuden järjestelmän tavoitteena on antaa väestölle sen luonnollisuus ilmiöineen, mutta pyrkiä vaikuttamaan väestöön sellaisten asioiden kautta, jotka sinänsä eivät ole väestöön kosketuksissa, mutta jotka siihen välillisesti vaikuttavat. Normalisaatiota on normaalin jakauman edullisiin ja epäedullisiin asemiin asettuvien peluuttaminen yhteen niin, että lopputulos on yhteiskunnan kannalta mahdollisimman suotuisa, ilman, että pyritään muokkaamaan väestöä sellaisiin asetelmiin, joihin se ei luontevasti taivu. (Foucault 2010a, 73–74, 78, 81)

Foucault muodosti vuonna 1976 ajatuksensa biovallasta, joka muotoutui aiempien vallan järjestelmien päälle niitä yhdistellen, ihmistä ja väestöä koskevien näkemysten kehittyessä. Esimerkiksi siinä, missä vankilaan tuomitseminen oli aiemmin ollut rangaistus, ajan myötä vankila muuttui instituutioksi, jonka tarkoitus oli korjata yksilö takaisin yhteiskuntakelpoiseksi. Biovaltaa on turvallisuuden mekanismien kehittyminen niin, että ne sisältävät lisäksi sosiaalisen kontrollin ja väestön biologiaan vaikuttavia mekanismeja. Tällöin tietyllä tavalla toimiminen nähdään yksilöiden parhaaksi ja se lisää yhteiskunnan hyvinvointia. (Foucault 2010a, 19, 24 – 27.) Lindholmin

mukaan Foucault'n biovalta on interventioita ihmislajeja edustavan yksilön elämään sekä koko väestöön ja näiden interventioiden tavoitteena on säädellä syntyvyyttä, kuolleisuutta, terveyttä ja sen ylläpitämistä – koko elinkaarta. Lindholm kirjoittaa, että siinä missä aiemmissa vallan järjestelmissä väestön ruumiit oli asetettu tuotantokoneistoon, on biopolitiikan keinoin kokonaiset väestöilmiöt valjastettu tuotantoprosessien palvelukseen. Näin ollen biovallasta on tullut kapitalismille välttämätöntä. (Lindholm 2016, 46.)

Hallinnassa tärkeäksi muodostuukin pääasiassa väestön kokonaisuus. Foucault'n mukaan yksilö -ajatuksen syntyessä yhteiskunnassa olennaiseksi muodostui yksilöiden joukko tai moneus ja tässä tasossa merkityksellistä on, että oikein hallittuna, ylläpidettynä ja rohkaistuna yksilöiden joukko saadaan tekemään sen, mikä on yhteiskunnan tasolla tärkeää. (Foucault 1978, 42.) Näin kapitalistisen yhteiskunnan edun mukaista on vallan mekanismien keinoin hallita väestöä ja saada se toimimaan yhteiskunnan hyväksi ja sille hyvää tuottaen.

3.2 Julkinen valta

Tutkimuksen kannalta merkitykselliseksi käsitteeksi yllä olevien valtateorioiden ohella nousee julkisen vallan konsepti. Julkisen vallan lähtökohtana voi pitää valtion sisäistä suvereniteettiä, sitä, että valtiolla on rajojensa sisäpuolella valtamonopoli, jonka myötä on mahdollista luoda oma valtiosääntö, lainsäädäntö ja oikeusjärjestys sekä rakentaa näiden pohjalta julkisen vallan organisaatioita, joiden puitteissa viranomaisilla on toimivaltaa. Valtion sisäinen suvereniteetti ulottuu myös julkisia rakenteita pidemmälle ja pystyy määrittämään yksilöiden oikeuksia ja velvollisuuksia suhteessa valtioon. (Husa, Pohjolainen 2015, 41.)

Suomen perustuslakiin (731/1999, 1. luku, 2§) sisältyy ajatus oikeusvaltiollisuudesta, josta käytetään myös ilmaisua laillisuusperiaate. Laillisuusperiaatteen mukaan viranomaisten on noudatettava lakia toiminnassaan. Julkisen vallan on toimijoiden aktiivisena toimintana perustuttava lakiin, julkisen vallan käytön legitimitietin perustuessa lakien demokraattiseen alkuperään. (Husa ym. 2015, 66.)

Husan ja Pohjolan (2015, 66) mukaan julkisen vallan käytöksi katsotaan sellaiset yksipuolisesti tehdyt norminanto-, lainkäyttö- ja hallintopäätökset, jotka vaikuttavat yksilöihin sekä viranomaispäätökset, joista on yksilölle oikeudellisia seuraamuksia. He tiivistävät julkisen vallan olevan lakia soveltaen tehty oikeussubjektia koskeva ratkaisu. (Husa ym. 2015 66, 74.) Julkiseksi vallaksi määrittyvät suvereenin valtion luoman julkisen organisaation puitteissa toteutetut oikeussubjekteihin kohdistuvat päätökset ja toimet, joita säätelevät valtiosääntö, oikeusjärjestys ja laillisuusperiaate.

Julkisella sektorilla ja sitä edustavilla toimijoilla on siis tarvittaessa laajat oikeudet puuttua yksilön elämään. Esimerkkeinä voi todeta, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan hyvinvointialueiden sosiaalihuollon eri palvelutehtävien asiakkuudessa on ollut 925 000 asiakasta, joista osan asioita on voitu hoitaa useamman palvelutehtävän alueella (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024a). Kelan maksamaa perustoimeentulotukea myönnettiin 250 500 saajalle vuonna 2023 (Kela 2024). Toimeentulotukea myönnetään kotitalouskohtaisena tukena, joten todellisuudessa niiden määrä, joita perustoimentulotuen päätökset koskettavat, on siis huomattavasti suurempi. Näiden ohella julkista valtaa käyttää moninainen erilaisten viranomaisten joukko. On selvää, että yksilöt tulevat elämänsä aikana kohtamaan lukuisia viranomaistoimijoita ja näin tapahtuu etenkin silloin, kun elämässä tapahtuu sen tasapainoa keikuttavia asioita.

3.3 Osallisuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan (2024b) osallisuus on sitä, että yksilöllä on mahdollisuus elää sellaista elämää kuin hän haluaa. Tämä sisältää omaan elämään vaikuttamisen mahdollisuuksia sekä omaehtoisuuden toteutumista, aineellisten ja aineettomien tarpeiden tyydyttymistä sekä elämän merkitykselliseksi, hallittavaksi ja ymmärrettäväksi kokemista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024b.) Osallisuutta on myös yhteisöihin kuulumisen sekä ympäröivään maailmaan vaikuttaminen. Kuulumisen merkitys yksilölle on suuri ja tärkeää on myös se, että yksilöllä on kokemus siitä, että hän voi toiminnallaan vaikuttaa ympäristöönsä ja yhteisöihinsä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024c.)

Osallisuus-käsitettä käytetään hyvinvointia ja tasa-arvoa lisäävänä toiminnan työkaluna, mutta myös tavoitteena itsessään ja se on vallan tavoin hankala tavoittaa tiettyihin määreisiin tai käsitteisiin. Osallisuutta pidetään keinona syrjäytymisen ja köyhyyden poistamiselle. Kuitenkin osallisuus on myös arvo itsessään ja se lisää hyvinvointia ja tasa-arvoa. Yksiselitteisten määritelmien puuttuessa osallisuutta voi pyrkiä hahmottamaan vastinparinsa syrjäytymisen kautta. Syrjäytymistä on yleisesti hyväksytyn elintason, resurssien ja elämäntavan ulkopuolelle ajautuminen, toimintamahdollisuuksien vajavaisuus, vieraantuminen, turvattomuus, huono-osaisuus, objektiivisuus ja osattomuus. (Karjalainen ym. 2013, 12 – 14.)

Karjalaisen ja Raivion (2013, 16) muodostama kolmijakoinen ajatus osallisuudesta rakentuu Erik Allardtia mukaillen seuraavasti:

- Taloudellinen osallisuus, joka sisältää riittävän toimeentulon ja hyvinvoinnin
- Yhteisöllinen osallisuus, joka sisältää yhteisöihin kuulumisen ja jäsenyyden sekä
- Valtaisuus-toimijuus, joka sisältää toiminnallisen osallisuuden.

3.4 Köyhyys ja huono-osaisuus

Seuraavassa kappaleessa esittelen köyhyyttä ja huono-osaisuutta yhteiskunnallisina ilmiöinä sekä niiden yhteyttä valtaan. Vaikka aiheita on tutkittu paljon ja ne ovat myös tässä tutkielmassa merkityksellisiä, en käy köyhyys- ja huono-osaisuus-ilmiöitä läpi syvällisesti erilaisten määritelmien kautta. Tutkielman ja sen tulosten kannalta on tärkeää ymmärtää näitä ilmiöitä sekä niiden vaikutuksia yksilöön, koska ne luovat kontekstin analyysin tuloksille ja kirjoittajien kokemuksille. Kuitenkin, tämän tutkimuksen aineistona käytetyn kirjoituskilpailuun sai osallistua kuka tahansa, joka koki kuuluvansa kilpailuilmoituksessa tarkoitettuun kohderyhmään tai jolla oli jotain kerrottavaa tai kirjoitettavaa aiheeseen liittyen. Osallistuminen Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailuun ja siten tutkielmani aineistoon päätyminen ei edellyttänyt tiettyjen köyhyyttä koskevien mittareiden täyttymistä. Tästä syystä tarkkarajaisten köyhyyden ja huono-osaisuuden rajojen vetäminen ei tässä tutkimuksessa ole tarpeen, vaan olennaisempaa on hahmotella sitä, kuinka ne vaikuttavat yksilön kokemuksiin omasta toimijuudesta, valtaisuudesta ja kykenevyydestä.

Huono-osaisuuden ja köyhyyden tarkastelu on hyvin latautunutta. Äärimmäisinä näkökulmina on tarkastella ilmiötä joko osana taloudellisen liberalismiin vahvistamaa ajatusta yksilön vastuusta, niin sanotusti itse aiheutettuna asiantilana ja yksilön toiminnan seurauksena tai vaihtoehtoisesti yhteiskunnan rakenteiden kykenemättömyytenä tukea kaikkia jäseniään tavalla, joka estäisi köyhyyden syntymistä ja jatkamista. (Julkunen 2006, 140–141; Björklund, Eskelinen & Saari 2020, 16–17.)

Politiikassa tuloerot nähdään ongelmana, johon halutaan yhteiskunnallisesti puuttua. Tuloerot ovat yhteydessä muihin eriarvoisuuden muotoihin, muun muassa terveyden, poliittisen vallan sekä koulutuksen jakaantumiseen, ja tästä syystä niihin puuttuminen olisikin tärkeää (Moisio & Vaalavuo 2014, 99). Vaikka tuloerot ovat Suomessa verrattain pienet globaalilla mittapuulla, ovat ne kuitenkin kasvaneet Suomessa viimeisten vuosikymmenten aikana (Tilastokeskus 2023). Tuloerot aiheuttavat

yhteiskunnan tasolla sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisia ongelmia, jotka eivät vaikuta vain tulojaossa heikoimmassa asemassa oleviin, vaan tuloerot ovat talouskasvua heikentävä tekijä köyhyyden vaikuttaessa yksilöiden terveyteen ja hyvinvointiin ja sen myötä tuottavuuteen ja osallisuuteen. (Moisio & Vaalavuo 2014, 99.)

Vaikka ajatus siitä, että yhteiskunnan tasolla tapahtuva kasvu tuottaa hyvinvointia kaikille jäsenilleen on jossain määrin totta, on huomattava, että tietty osa väestöstä ei pääse osalliseksi tästä eikä sosiaalipolitiikka parhaimmillaankaan vastaa kaikkien tarpeisiin. (Saari 2010, 143; Julkunen 2006, 217.) Vaikka hyvinvointivaltion toimien laajuutta pyrittäisiin kasvattamaan niin, että se tarvittavassa mittakaavassa vastaisi yhteiskunnasta nouseviin tarpeisiin, on rakenteisiin sisäänrakennettuna aktiivoinnin, valtaistamisen ja vastuuttamisen myötä ajatus yksilön omasta vastuusta tilanteestaan sekä lopulta yksilö, joka yksin seisoo haasteidensa edessä. (Julkunen 2006, 217.)

Vuonna 2022 Tilastokeskuksen mukaan Suomessa eli 873 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskin alla, määrän ollessa noin 16 prosenttia kotitalousväestöstä. Pienituloisuuden lisääntyminen johti riskissä olevien määrän noin 70 000 hengellä vuosiin 2018 – 2022 verratessa. Syrjäytymis- ja köyhyysriskin katsottiin nousevan silloin, kun henkilön kotitalous on vajaatyöllistynyt, pienituloisen tai siinä koetaan vakavaa sosiaalista ja aineellista puutetta. (Tilastokeskus 2024.) Vakavaa aineellista ja sosiaalista puutetta koettiin vuonna 2022 148 000 kotitaloudessa. (Tilastokeskus n.d.a)

Tilastokeskuksen mukaan köyhyys- ja syrjäytymisriskissä elävät ne, joiden kotitalous on pienituloisen, jotka kokevat vakavaa aineellista ja sosiaalista puutetta tai jotka asuvat vajaatyöllistetyssä kotitaloudessa. Vakavaksi sosiaalseksi ja aineelliseksi puutteeksi Tilastokeskus katsoo tilanteen, jossa sen listaamista 13 perustarpeesta vähintään seitsemän tarpeen täyttymisessä on ongelmia. Perustarpeet on eritelty kotitalous- ja henkilötasolla. (Tilastokeskus n.d.b)

Taulukko 1 Vakavat sosiaaliset ja aineelliset puutteet

Kotitaloustaso	Henkilötaso
- Asumismenojen ja lainojen maksu myöhässä taloudellisista syistä	- Ei mahdollisuutta käyttää internetiä tarvittaessa
- Vaikeus selviytyä yllättävistä menoista	- Ei varaa ostaa uusia vaatteita käytettyjen tilalle
- Ei varaa autoon	- Ei varaa kahteen sopivaan kenkäpariin
- Ei varaa proteiinipitoiseen ruokaan joka toinen päivä	- Ei varaa käyttää viikoittain pientä summaa omiin menoihin
- Ei varaa viikon lomaan kodin ulkopuolella ker- ran vuodessa	- Ei varaa säännölliseen kodin ulkopuoliseen har- rastukseen
- Ei varaa pitää kotia riittävän lämpimänä	- Ei varaa tavata kerran kuussa sukulaisia tai ystä- viä kahvilla tai syömässä
- Ei varaa ostaa rikkoutuneiden huonekalujen tilalle uusia	

Huono-osaisuus on ilmiö, jossa yksilö jää sivuun yhteiskunnassamme jo vuosikymmenten ajan jatkuneesta myönteisestä kehityksestä. Huono-osaisuus rakentuu elämänlaadun, elämäntapojen ja elintason vajeista muodostaen niin sanotun huono-osaisuuden kentän. Elämäntavan puutokset, arjen rytmittömyys ja riippuvuudet heikentävät yksilön toimintakykyä. Vajavainen elämänlaatu, jatkuvassa niukkuudessa eläminen sekä alhainen status heikentävät osallisuutta. Puutteellinen elintaso, eriytyneiden palveluiden, kuten kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluiden, käyttö sekä viimesijaisten etuuksien käyttäminen rajoittavat yksilön mahdollisuuksia tehdä omaa elämäänsä ja kulutustaan koskevia päätöksiä. (Björklund, Eskelinen & Saari 2020, 16 – 17.)

Köyhyyden ja huono-osaisuuden yksilölle aiheuttamana vaarana, erityisesti pitkittyessään, on vallan puutteen ja voimattomuuden tunteen syntyminen. Tämä voi altistaa vastakulttuurien syntymiselle ja yksilön halulle ottaa vähäinen valtansa käyttöön haitallisilla tavoilla ja selän kääntämisellä yhteiskunnalle, jonka normeihin on mahdoton mukautua. (Isola & Suominen 2016, 25 – 29.)

Göran Therborn (2014, 4. luku) kirjoittaa köyhyyden ja huono-osaisuuden olevan käsitteellisellä tasolla toisistaan erillisiä ilmiöitä. Köyhyyttä voi hänen mukaansa olla melko tasa-arvoisissakin yhteiskunnissa ja eriarvoisuuden kasvaminen on jopa välttämätöntä yhteiskunnan vaurastuessa. (Therborn 2014, 4. luku.)

Therborn (2014, 4. luku) esittelee kolme eriarvoisuuden ulottuvuutta:

- elämänehtojen eriarvoisuus, joka on sosiaalisesti rakentunutta, elinmahdollisuuksiin vaikuttavaa eriarvoisuutta, sisältäen muun muassa elinajanodotteen, kuolleisuuden ja toimintakykyisten elinvuosien määrän
- eksistentiaalinen eriarvoisuus, käsittäen ihmisarvoon liittyvän eriarvoisuuden, tarkoittaen vapauden, riippumattomuuden sekä arvokkuuden asteita, sekä
- resurssien eriarvoisuus, jolla viitataan esimerkiksi rahaan ja valtaan.

Hän jatkaa, että vallan epätasainen jakautuminen jää usein huomiotta eriarvoisuutta käsittelevässä tutkimuksessa, vaikka se on hänen mukaansa resurssina rahan suurin kilpailija (Therborn 2014, 4. luku). Läntisissä maissa pitkään jatkunut demokratisaatio jakoi yhteiskunnallista valtaa yhä useammille. Tämä kehitys on kuitenkin pysähtynyt tai jopa kääntynyt huonompaan suuntaan ammattiyhdistysliikkeiden ja poliittisten puolueiden heiketessä sekä yhteiskuntien alempien luokkien pirstoutuessa sosiaalisesti. (Therborn 2014, 5. luku.)

3.5 Köyhyys, valta ja toimijuus

Amartya Senin mukaan (1999, 87–88) köyhyys on kudelma materiaalista, taloudellista ja toimintamahdollisuuksien vajavaisuutta. Köyhyyden kutistaminen vain rahan tai taloudellisten resurssien puutteeksi ei riitä kattamaan koko köyhyyden ilmiötä. Siksi köyhyyttä käsiteltäessä on otettava huomioon myös muita yksilöä koskevia tekijöitä, jotka vaikuttavat hänen toimintamahdollisuuksiinsa, kuten esimerkiksi ikä, sosiaaliset roolit, sukupuoli ja elinympäristö. Jo nämä puitteet vaikuttavat yksilön toimintamahdollisuuksiin merkittävästi eikä siksi voi ajatella, että yksilöllä, joilla ovat samat tulot, mutta jotka ovat eri ikäisiä, eri sukupuolia, erilaisissa elämäntilanteissa ja elinympäristöissä, olisi samanlaiset toimintamahdollisuudet. Tämän lisäksi on tärkeää huomioida tilanteet, joissa alhaiset tulot yhdistyvät yksilön elämässä vaikeuteen muuttamalla tuloja mahdollisuuksiksi. Samantasoista toimintakykyä ylläpitääkseen pitkäaikaissairas tarvitsee todennäköisesti enemmän taloudellisia resursseja kuin terve ihminen. Tämä tekee köyhyydestä vieläkin haastavamman ilmiön, niin yksilölle kuin yhteiskunnalle. (Sen 1999, 88–89.)

Bachrach, Baratz ja Levi (1970, 201) käsittävät osallisuuden olevan keino, jolla köyhimmillä on mahdollisuus saavuttaa ja ottaa käyttöönsä valtaa, auktoriteettia sekä vaikutusvaltaa, joiden avulla edistää omaa asemaansa niin taloudellisesti kuin sosiaalisen statuksenkin osalta. Toisaalta valtaistuminen suo yksilölle mahdollisuuden olla mukana ja ottaa osaa itseään koskeviin päätöksiin sekä yhteiskunnan tasolla että niissä tilanteissa, joissa hän esimerkiksi erilaisten julkisten palveluiden käyttäjänä on useimmiten vallankäytön kohteena. Tällainen aktiivinen vallan haltuunsa ottaminen mahdollistaa paitsi sen, että yksilö saa paremmin kohdennettuja palveluja, joilla pystytään vaikuttamaan hänen yksilölliseen tilanteeseensa, myös poistaa kokemusta sosiaalisesta vieraantumuksesta ja palauttaa tunnetta yksilöllisestä arvosta. (Bachrach, Baratz & Levi 1970, 201.)

On siis mahdollista muodostaa ajatusmalli, jossa valta ja toimijuus ovat tiiviisti toisiinsa liitännäisiä, sillä yksilöllä ei voi olla valtaa ilman toimijuutta ja toimijuus ilman valtaa on näennäistoimijuutta, jossa vapautta ja mahdollisuuksia korostavan puheen alle jäävät yksilön todelliset edellytykset vaikuttaa ja käyttää valtaa (Ks. Collin, Eteläpelto & Heiskanen 2011, 13–15.) Toimijuuteen ja siten sen kanssa rinnakkain kulkevaan valtaan vaikuttavat Amartya Senin ja osallisuusteorioita mukailleen köyhyys - joka on paitsi taloudellista niukkuutta, myös sen mukanaan tuomaa toimintamahdollisuuksien vajavaisuutta. Tämä muodostaa tutkielman teoreettisen viitekehysten; tutkielmassa tarkastellaan toisistaan riippuvaisia valtaa ja toimijuutta, joihin vaikuttaa moniulotteinen köyhyys-ilmiö, joka on paitsi taloudellisten resurssien, myös toimintamahdollisuuksien puutetta.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa esittelen ensimmäiseksi tutkimuksen tutkimustehtävän ja tutkimuskysymyksen. Tätä seuraa tutkimuksen aineistoa, etiikkaa ja menetelmiä kuvaavat kapaleet, joiden jälkeen käyn läpi aineiston analyysin vaiheet.

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tässä tutkimuksessa havainnoidaan köyhyyden vaikutusta vallan kokemukseen sen erilaisilla yksilöä koskevilla ulottuvuuksilla. Yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle valtaan liittyvät kysymykset ovat olennaisia. Tämän tutkimuksen fokus on haluttu suunnata siihen, miten valta ilmenee köyhäksi itsensä kokevan yksilön elämässä ja onko hankitun aineiston perusteella mahdollista muodostaa jonkinlaisia yhteneviä vallan kokemisen tyyppejä.

Tutkielmaan muodostui yksi tutkimuskysymys, jolla perehdyttiin siihen, millaisia kokemuksia liittyen vallan käyttämiseen, vallankäytön kohteena olemiseen sekä vallattomuuteen ilmenee köyhiksi itsensä kokevien vapaamuotoisissa köyhyyttä käsittelevissä kirjoituksissa. Tutkimuskysymys on

Millaisia valtakategorioita köyhyyttä käsittelevissä kirjoituksissa rakentuu?

Tutkimuksen aineistosta on tutkimuksen taustateorioihin peilaten muodostettavissa kolme vallan kokemisen tyyppiä ilmaisevaa kategoriaa, vallan käyttämisen kategoria, vallan kohteena olemisen kategoria sekä vallattomuuden kategoria, joiden sisältöön ja elementteihin kysymyksellä halutaan pureutua.

Tutkielmalla oli alun perin kolme tutkimuskysymystä. Tutkimusproessin edessä kävi kuitenkin selväksi, että kysymyksistä toinen ”Millaisia vallan elementtejä aineistossa ilmenee?” sisältyy ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Muodostuneiden valtakategorioiden sisältö suhteessa tutkielman taustateorioihin vastaa tähän kysymykseen.

Kolmas alkuperäinen tutkimuskysymys oli ”Millaisia valtaa käsitteleviä tarinatyyppejä kirjoituksista muodostuu?”. Kysymyksen taustalla oli ajatus valtaa koskevien tarinatyyppeiden muodostamisesta J. P. Roosin Suomalainen elämä -teoksen hengessä. Aineistoon tehtiin alustavaa tyypittelyä tyyppien muodostamista varten. Tutkimuksen edetessä fokus syveni kuitenkin siinä määrin valtakategorioiden tutkimukseen, ettei tyyppitarinoiden muodostamiselle jäänyt tähän tutkielmaan tilaa tai aikaa. Tyyppitarinoiden työstäminen olisi laajentanut tutkielmaa eri suuntaan kuin kaksi aiempaa kysymystä. Koska tutkielman pyrkimyksenä on muodostaa mahdollisimman laadukas ja syvä kuva tutkimusaiheesta, ei kahden rinnakkaisen tutkimuspolun kuljettaminen tässä pro gradu -tutkielmassa ollut mielekäästä.

Tutkielmassa kolmea valtakategoriaa käsitellään systemaattisesti samassa järjestyksessä; vallankäyttäjät, vallan kohde ja vallattomuus. Tämä malli muotoutui Dahlin teorioista, joissa ensimmäisenä käsiteltiin vallankäyttäjän roolia, jota seurasi vallan kohteen tarkastelu. Koska Vallattomuus -kategoria syntyi kahden edellä mainitun jälkeen, oli luontevin pitää se myös tutkielmassa kolmantena kategoriana.

4.2 Aineisto

Tutkimuksen aineistona käytetään Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailuun lähetettyjä kirjoituksia. Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailu toteutettiin toista kertaa vuonna 2019. Kilpailun järjestäjinä toimivat tutkijaryhmä, Suomen köyhyyden vastainen verkosto sekä Kuka kuuntelee köyhää? -verkosto. Kilpailua tukivat useat suomalaiset järjestöt, Työttömien Keskusjärjestö, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Suomen Settlementiliitto, Takuusäätiö, Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, Kirkon Diakonia ja sielunhoito, Suomen Punainen Risti, MIELI Suomen Mielenterveys ry, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry sekä Koneen Säätiö. Kirjoituskilpailun kilpailukutsu on luettavissa tutkielman liitteissä (Liite 1). Kirjoituksia kerättiin vuonna 2019 ja nelihenkinen palkintolautakunta palkitsi rahapalkinnoin kirjoituksista parhaat maaliskuussa 2020. (Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kilpailu 2020.)

Kilpailussa kerättiin täysi-ikäisten ihmisten kokemuksia köyhyydestä ja pyrkimyksenä oli saadun aineiston perusteella muodostaa syvempi näkemys suomalai-

sesta köyhyydestä. Kilpailuun toimitetuista kirjoituksista muodostettiin kilpailun järjestäjien mukaan laadullinen aineisto, joka sisältää 89 kirjoitusta ja on pituudeltaan noin 350 sivua. Kilpailuun lähetetyistä kirjoituksista 10 jätettiin aineiston ulkopuolelle. (Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kilpailu 2020.) Kilpailun järjestäjät ovat laskeneet yhdeksi kirjoitukseksi tilanteet, joissa sama kirjoittaja on toimittanut kaksi erillistä kirjoitusta. Näitä kaksi kirjoitusta lähettäneitä kirjoittajia on aineistossa kaksi.

Kilpailun tarkoituksena oli kerätä kokemuksia köyhyydestä tämän päivän Suomessa sekä selvittää sitä, millaisia selviytymiskeinoja köyhyyttä kokeneet ihmiset ovat ottaneet käyttöönsä haastavissa olosuhteissa ja tavoite on lisätä ymmärrystä suomalaisesta köyhyydestä. Kirjoitusten toivottiin olevan kirjoittajan omasta elämästä ja koetusta köyhyydestä todenmukaisesti kertovia kirjoituksia, pituudeltaan korkeintaan 10 sivuisia. Kirjoitukset ovat erilaisia elämäkerrallisia tarinoita, köyhyyden syitä ja seurauksia käsitteleviä kertomuksia sekä tilannekuvauksia selviytymiskeinoista ja köyhän arjesta. Kirjoitukset on toimitettu paperisina tai sähköisinä versioina kilpailun järjestäjille. (Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -aineistokuvaus 2020.)

Taustatietoina kirjoittajia pyydettiin kertomaan nimi tai nimimerkki, sukupuoli, ikä, asuinalue, koulutus ja ammatti ja nämä tiedot ilmoitetaan jokaisen kirjoituksen alussa, mikäli kirjoittaja on ne ilmoittanut ja halunnut jaettavaksi. Kirjoittajia pyydettiin kilpailukutsussa hälventämään tunnistamisen mahdollistavia tietoja kirjoituksiinsa (Liite 1) Lisäksi tutkijat ja yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto Aila ovat käsitelleet aineistoa poistamalla suorat tunnisteet. Nimellään kirjoittaneet kirjoittajat ovat antaneet suostumuksensa nimensä näkymiseen arkistoidussa aineistossa. (Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -aineistokuvaus 2020.)

Kirjoituskilpailuun lähetetyistä kirjoituksista muodostettiin laadullinen aineisto. Aineisto on keruutapansa vuoksi itsestään muotoutunut ja tietoa kilpailusta välitettiin kilpailun järjestäjien ja sen tukijoiden toimesta internetissä, sosiaalisessa mediassa sekä fyysisinä mainoksia. Lisäksi kilpailukutsu on ollut internetissä saatavilla ja vapaasti tulostettavissa. (Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -aineistokuvaus 2020.)

Tässä tutkimuksessa aineistosta on karsittu pois kirjoituksia, joissa valtaa ei käsitellä tai jotka eivät sisällöltään vastaa tutkielman tarpeisiin tai asetettuihin kriteereihin. Aineistosta on jätetty pois yhteensä yhdeksän kirjoitusta.

Yksi pois jätetyistä kirjoituksista on kirjoitus, joka on kirjoitettu toisen, jo edesmenneen henkilön elämästä. Tässä kirjoituksessa kirjoittaja käsittelee ulkopuolisena havainnoimiaan tilanteita eikä kirjoitus siksi vastaa tutkimuksen tarpeeseen henkilökohtaisesti koetuista valtakokemuksista.

Lisäksi tutkimuksesta on jätetty pois ne kirjoitukset, joissa ei ilmene tutkimuksessa tarkoitettua valtaa tai vallan kokemusta. Aineistossa on kirjoituksia, joissa kirjoittaja on havainnoinut yhteiskunnassa ilmenevää valtaa tai valtasuhteita yhteiskun-

takritiikinomaisesti kuitenkin liittämättä itseään tähän kuvaukseen. Tässä tutkimuksessa on haluttu havainnoida kirjoittajien kokemuksia vallasta, ja vallan kuvaukset, joissa kirjoittaja ei ole ollut vallan tai vallattomuuden kokija vaan havainnoinut tilannetta ulkopuolisena ilman henkilökohtaista kokemusta tai kosketuspintaa, eivät siten sisälly tutkimukseen. Näitä kirjoituksia aineistossa oli kahdeksan.

Kirjoitukset ovat vaihtelevia kuvauksia köyhyydessä elämisestä nyky-Suomessa. Kirjoituksissa kerrotaan tilanteista ja tapahtumista, jotka ovat johtaneet köyhyyteen, niistä selviytymiskeinoista, joita kirjoittajat ovat käyttäneet sekä kuvataan arkea köyhyydessä eläen. Kirjoituksista osa on elämänkerrallisia tarinoita, toisissa taas kuvataan hyvin asiakeskeisesti köyhyyttä ja sen syitä. Aineisto on paitsi rikas ja monipuolinen kuvaus suomalaisesta köyhyydestä 2000-luvun Suomessa, vastaa myös hyvin tutkielman tarpeeseen kirjoittajien kuvatessa sitä vallan verkkoa, joka heidän elämiinsä vaikuttaa.

Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailuun lähetetyistä kirjoituksista koottu aineisto on ladattavissa tutkimuskäyttöön tietoaarkisto Ailasta. Aineisto on käytettävissä tutkimuksiin sekä ylempiin opinnäytteisiin. (Tietoaarkisto Aila n.d.)

4.3 Tutkimusetiikka

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan uskottavia tieteellisen tutkimuksen tuloksia voi tarjota vain sellainen tutkimus, joka on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti peruseriaatteinaan luotettavuus, rehellisyys, arvostus sekä vastuun kantaminen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2024). Seuraavassa kappaleessa käyn läpi, miten näitä periaatteita pidettiin yllä tässä tutkielmassa.

Kirjoituksista poistettiin ennen Tietoaarkisto Ailassa julkaisua muut tunnistamisen mahdollistavat tiedot, kuten paikkakunta sekä koulutus- ja ammattitietoja. Koska aineisto oli jo anonymisoitu, ei tätä tutkielmaa kirjoittaessa ollut tarve aineiston sisällön muokkaamiseen tai käsittelyyn. Kuitenkin, koska osa kirjoittajista oli käyttänyt nimimerkin sijasta omaa nimeään, päätettiin kirjoittajien anonyymiuden varmistamiseksi kaikkien aineistosta lainattujen tekstien yhteydessä käyttää nimimerkin tai nimen sijasta kirjoituksen numeroa. Kirjoitukset eivät olleet aineistossa paremmuusjärjestyksessä eikä tässä tutkimuksessa eritellä sitä, mitkä kirjoituksista menestyivät kirjoituskilpailussa. Näin ollen lainauksissa käytettävillä kirjoittajaan viittaavilla järjestysnumeroilla ei ole muuta merkitystä kuin tutkimuksen läpinäkyvyyden ja luotettavuuden vuoksi yksilöidä kirjoitus, johon viitataan.

Aineistoa käytettiin vain tämän pro gradu -tutkielman analyysissä. Tutkielman valmistuttua aineisto hävitettiin kaikkine versioineen.

Aineistoa pyrittiin käsittelemään tutkimuksessa kunnioittavasti ja eettisesti. Aineiston kirjoituksia käsiteltiin kokonaisuuksina, joista ei tietoisesti nostettu esiin rafaavia yksityiskohtia, vaan aineistosta nostetut lainaukset valikoituivat sen perusteella, että ne kuvasivat kirjoituksessa kerrottua tarinaa kokonaisuutena tai vastasivat tutkimuksen tutkimuskysymyksiin.

Tutkimusprosessin vaiheet pyrittiin esittelemään mahdollisimman avoimesti ja läpinäkyvästi. Analyysissa käytetyt metodiset valinnat, aineiston käyttäminen sekä tutkielman tulokset sitaatteineen ilmaistiin mahdollisimman selkeästi ja havainnollistavan kaavioin tai kuvioin.

4.4 Tutkimusmenetelmät

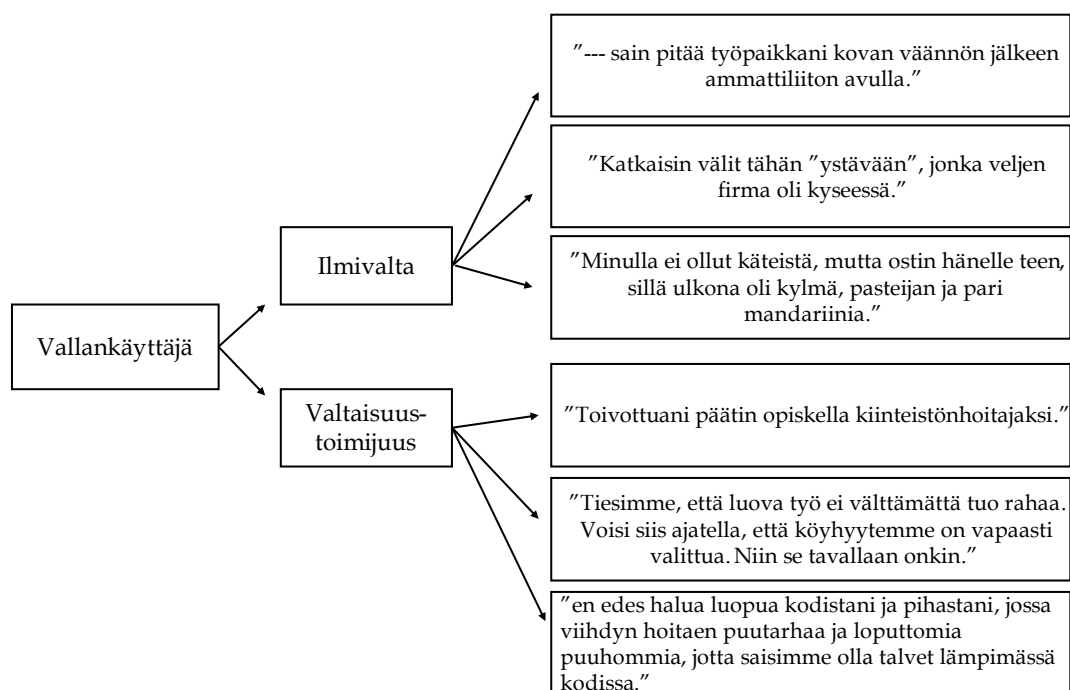
Tämän tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietoa yksilön vallan kokemuksesta sellaisissa tilanteissa, joissa yksilö kokee köyhyyttä. Vallan ja osallisuuden tiiviin yhteyden vuoksi tutkimus ulottuu paitsi vallan, myös osallisuuden kentälle. Tutkimuksen toteuttaminen vaati analyyttistä ymmärrystä paitsi osallisuuden, vallan ja köyhyyden ilmiöistä yhteiskunnan tasolla, myös niiden merkityksen tavoittamista yksilötasolla. Tutkimuksen pyrkimyksenä on tuottaa köyhyyteen suhteessa olevien osallisuus- ja valtailmiöiden tarkastelussa relevanttia tulkintaa ja ymmärrystä laadullisen tutkimuksen keinoin.

Tutkimuksessa käytettiin teoreettisena viitekehystenä sisällönanalyysia, joka mielletään löyhäksi kirjoitettuja, kuultuja ja nähtyjä aineistoja käsitteleväksi viitekehykseksi. Sarajärvi ja Tuomi (2017, 31) esittelevät laadullista tutkimusta filosofian historian valossa, jota he kuvaavat ongelmakeskeiseksi, monimutkaiseksi kokonaisuudeksi. Ongelmakeskeisyys oli myös tämän tutkielman ytimessä, sillä sekä köyhyyden, osallisuuden ja vallan ongelmien tarkastelu oli tutkielman lähtökohtana. Tähän ongelmaan pureuduttiin sisällönanalyysin ja siihen analyysivaiheessa liitettyjen induktiivisen ja deduktiivisen analyysin välineistöllä (Sarajärvi & Tuomi 2017, 119, 123).

Deduktiivista lähestymistapaa käytettiin aineiston kolmen pääkategorian muodostamisessa. Tämän tutkielman teoreettisen viitekehysten alkupisteenä toimi Robert Dahlin näkemys vallasta. Teoria on melko pelkistetty suhteessa moniin muihin teorioihin, mutta se toimi hyvin tämän tutkielman lähtökohtana. Dahlin teoria (1957, 204) muodostuu yksinkertaistetusti siten, että vallan ilmeneminen vaatii toimijan, eli vallankäyttäjän, ja objektin, vallan kohteen, joka toimii vallankäyttäjän toiminnan seurauksena sellaisella tavalla, jolla ei ilman vallankäyttäjän toimintaa toimisi. Tämän perusajatuksen pohjalta muodostettiin tutkimukseen vallankäyttäjän sekä vallan kohteen hypoteesit, joita aineiston analyysillä testattiin. Tutkimuksen edetessä havaittiin, etteivät vallankäyttäjät ja vallan kohde -kategoriat riitä kattamaan koko valtailmiötä.

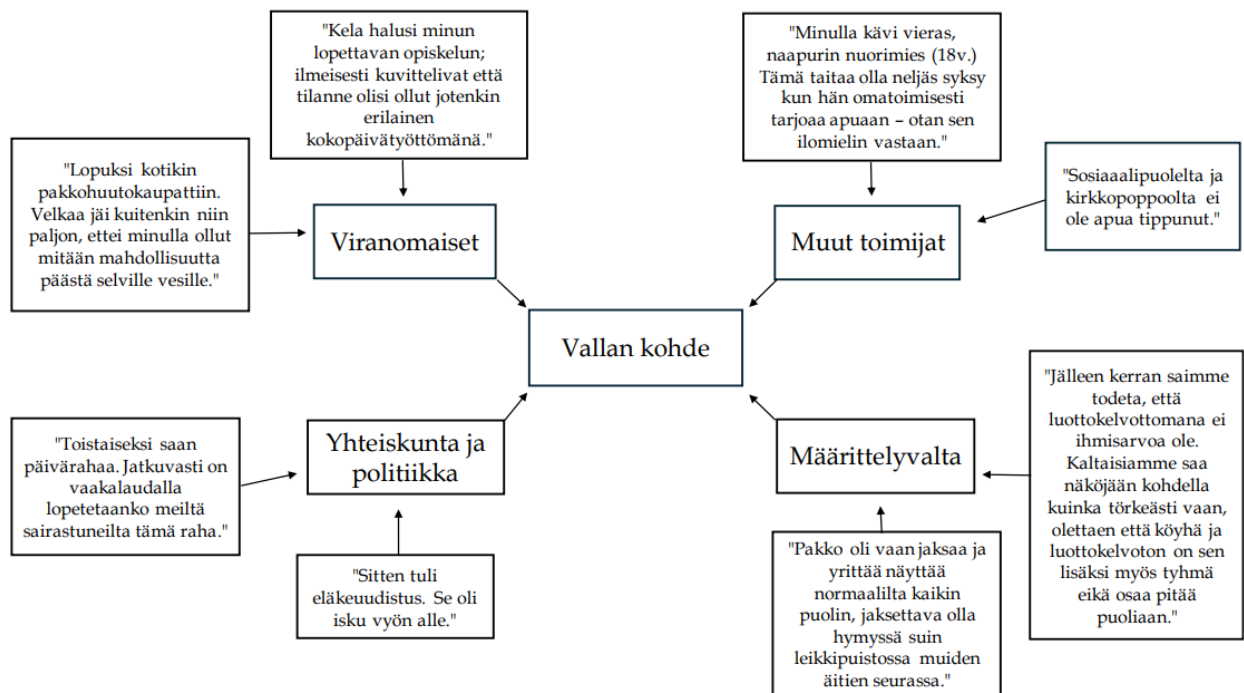
Tällöin teorettisessa viitekehyksessä jo mukana olleen osallisuusteorian mukaisesti muodostettiin hypoteesi vallattomuudesta.

Tämän lisäksi deduktiivista analyysia käytettiin aineiston käsittelemisessä vallankäyttäjä- sekä vallattomuus-kategorioiden kohdalla. Näissä kategorioissa aineistoa koodattiin teorialähtöisesti, havainnoiden sitä, miten tutkimuksen taustateorioiksi valitut teoriat ilmenevät näiden pääkategorioiden aineistoissa. Aineistoa käsiteltiin tällöin suhteessa teoriaan siten, että aineistosta etsittiin ne tekstit, jotka oli mahdollista sisällyttää teorioiden määrittämiin luokkiin. (Silvasti 2014, 40 – 41.)

Kuvio 1 Vuokaavio deduktiivisesta analyysistä

Aineiston analyysissa on käytetty induktiivista lähestymistapaa vallan kohde -kategorian muodostamisessa. Tämä aineistolähtöisempi menetelmä etenee pienistä kokonaisuuksista kohti suurempia siten, että teksteistä on koottu sisällöllisesti yhteneviä teemoja. Muodostuneita teemoja koodattiin sisältölähtöisesti yhteen ja siten koottiin suurempiin luokkiin, joiden perusteella on muodostettu käsitys vallan kohde -kategorian muodostumisesta. (Silvasti 2014, 40 – 43.)

Kuvio 2 Vuokaavio induktiivisesta analyysistä

4.5 Aineiston analyysi

Aineiston analyysin ensimmäinen vaihe oli lähiluku. Lähilukuvaiheessa tutkielman aineistoon syvennyttiin huolellisesti ja analyttisesti. Lähiluvun aikana aineistosta tarkasteltiin tutkielman kannalta keskeisten teemojen esiintymistä ja karsittiin pois kirjoituksia, joissa valta-aihetta ei käsitelty. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa oli myös mahdollista tehdä kirjoitusten alustavaa luokittelua sen osalta, miten tutkimuskysymysten valta-teemoja kirjoituksissa ilmeni. (Pöytä 2010, 331, 339 – 340.)

Lukemisen edetessä kirjoituksista alettiin havainnoida vallankäyttäjän, vallan kohteen ja myöhemmin myös vallattomuuden kategorioita. Kategoriat koodattiin luokkien VKÄYTTÄJÄ, VKOHDE sekä VALLATON alle. Kategoriat eroteltiin tässä vaiheessa omiksi tekstiedostoiksi. Kategoriat ja niihin sisältyneiden tekstiosioiden lukumäärä on luettavissa liitteessä 2.

Analyysin edetessä kategorioiden luokittelua jatkettiin alakategorioihin. Vallankäyttäjän -kategoriaan muodostui tutkielman valtateorioita mukaileva ilmivalta- ja osallisuuden teoriaa mukaileva valtaisuus-toimijuus -alacategoria. Vallaton -kategorialle muodostui kolme alakategoriaa, osallisuuden teorian mukaiset vieraantumisen-

vetäytyminen-syrjään jääminen sekä objektiivisuus-osattomuus-toimijuuden puute ja Senin sekä Therbornin teorioita mukaileva vallattomuus-kykenemättömyys-resurssien puute.

Vallan kohde -kategorian käsitteleminen poikkesi vallankäyttäjä- ja vallaton -kategorioiden käsittelemisestä. Vallan kohde -kategoriaan sisältynyt aineisto oli muita suurempi, sivumäärältään se 41 sivua ja erillisiä vallan kohteena olemista kuvaavia tekstin osia oli 533. Siinä, missä vallankäyttäjä- ja vallaton -kategorioiden alakategoriat muodostuivat taustateorioihin peilaten, olivat vallan kohde -kategorian alakategoriat muodostuneet täysin aineistolähtöisesti. Kategorian laajuus mahdollisti aineistosta kumpuavan luokittelun ja sen luontevan syntyminen vuoksi tätä päätettiin käyttää myös lopullisessa tutkielmassa. Katogoria oli selkeästi merkityksellisin aineiston kolmesta valtakategoriasta ja tutkielman hengen mukaista oli antaa kirjoittajien äänen kuulua siinä mahdollisimman laajasti, eli muodostaa analyysi aineiston itsensä, ei teorian pohjalta.

Vallan kohde -pääkategorian alle muodostui aineistolähtöisesti 19 teemaa. Teemat muodostuivat sisältönsä mukaisesti vastaamaan vallan kohde -kategorian rakenteeseen. Teemojen määrän vuoksi aineistoa oli mielekkäintä työstää lisää. Näin teemoista muodostettiin koodaamalla neljä tyyppiä, viranomaiset, määrittelyvalta, muut toimijat sekä politiikka ja yhteiskunta, jotka muodostavat vallan kohde -kategorian tulokset. Koodit muodostettiin etsimällä teemoista yhteneväisyyksiä, jotka voitiin yleistää tuloksiin koodeiksi. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 119, Silvasti 2014, 41.)

	Lähiluku	
	Aineiston karsiminen	
	Aineiston jakaminen pääkategorioihin	
Vallankäyttäjät, Deduktiivinen analyysi	Vallan kohde, Induktiivinen analyysi	Vallattomuus, Deduktiivinen analyysi
	Teemoittelu	
	Ilman apua jääminen Avun saaminen Mielivaltaisuus, luukulta luukulle, kyykytys ja byrokratia Tuomitseminen, halveksunta ja heikko kohtaaminen Ulosotto Pakottaminen Huostaanotto Virhe Vankila Määrittelyvalta Läheiset ja muut Kolmas sektori Väkivalta Työ Hylkääminen ja eroaminen Vuokranantajat Kiusaaminen Hyväksikäyttäminen ja huijaaminen Pankit	
	Koodaaminen	
	Tulokset	
Ilmivalta Valtaisuus-toimijuus	Viranomaiset Määrittelyvalta Muut toimijat Poliitikko ja yhteiskunta	Vieraantuminen Objektius Vallattomuus

Kuvio 3 Kaavio analyysin etenemisestä

5 TULOKSET

Tässä luvussa käyn läpi aineiston analyysissä muodostuneet tulokset ja suhteutan niitä tutkimuksen teoriapohjaan. Luvussa esitellään ensimmäisenä vallankäyttäjät -kategoria, seuraavaksi vallan kohde -kategoria ja viimeisenä vallattomuus -kategoria. Tutkimustulosten esittelyssä päädyin käyttämään selvyyden vuoksi kolmannen tason otsikoita. Näin kolmen pääkategorian alle sijoittuvat vallan alakategoriat ovat mahdollisimman selkeästi toisistaan erotellut ja luettavissa. Aineistoa läpikäydessäni viitataan kokonaisuun kirjoituksiin sanalla kirjoitus ja niihin osiin kirjoituksia, joita analyysissä on käytetty ja jotka ilmaisevat valtaa, viitataan sanalla teksti.

5.1 Vallankäyttäjät

Seuraavaksi esitellään Vallankäyttäjät -kategoriaan muodostuneet alakategoriat. Vallankäyttäjät -kategoria oli kategorioista suppein ja etenkin sen suhde vallan kohde -kategoriaan on huomionarvoinen. Siinä, missä vallan kohde -kategoriaan kertyi aineistoa noin 40 sivua, oli vallankäyttäjät -kategorian aineisto pituudeltaan 11 sivua.

Vallankäyttäjän kategoriaa tarkasteltiin kahden erilaisen valtaisuuden kautta. Ensimmäinen vallankäyttäjät -kategorian vallan ulottuvuus oli tunnistettavissa ilmivallaksi (Dahl 1957, 201 – 204), siis sellaiseksi vallaksi, joka on selkeästi havaittavissa ja toimijat sekä päätökset oli tunnistettavissa.

Kirjoituksista oli kuitenkin havaittavissa myös sellaista valtaa, jota tutkielman valtateoriat eivät tavoita. Tämä vallan muoto esiintyy osallisuutta käsittelevässä Karjalaisen ja Raivion osallisuuden kolmijaon valtaisuus-toimijuus -ulottuvuudessa. Valtaisuus-toimijuus -ulottuvuus on helpoin hahmotella sitä vastakkaisten ilmiöiden kautta; valtaisuus-toimijuus on vastakkaista objektiiviselle, vieraantumiselle, vetäytymiselle ja osattomuudelle. (Karjalainen ym. 2013, 15 – 17.) Valtaisuus-toimijuus -ulot-

tuvuutta oli havaittavissa tilanteissa, joissa kirjoittaja oli käyttänyt toimijuuttaan tavoilla, joilla hän oli pyrkinyt tilanteensa muuttamiseen. Analyysistä jätettiin siten pois sellaiset tilanteet, joissa kirjoittajan toiminta oli tulkittavissa selviytymiskeinoksi pikemminkin kuin valtaisuus-toimijuus -ulottuvuudessa ilmenevänä, itsestä ja omasta elinpiiristä ulospäin suuntautuvana valtana.

Vallan toisen tai kolmannen ulottuvuuden valtaa vallankäyttäjät -kategoriassa ei ilmennyt. Kirjoittajat eivät esimerkiksi kertoneet tilanteista, joissa olisivat Bachrachin ja Baratzin valtanäkemyksen mukaisesti käyttäneet ilmivaltaa hienovaraisempaa valtaa, kuten manipulointia (Bachrach ym. 1970, 37) saati toimineet Lukesin ideologisen vaikuttamisen tasolla. Kirjoittajien valta ilmeni pääosin heidän elinpiirinsä lähitasoilla, perheessä, tuttavapiireissä, työssä ja oman arkipäivän tasolla. Oli kuitenkin myös tilanteita, joissa kirjoittajat ottivat käyttöönsä julkisen vallan keinoja vetoamalla lakeihin tai ottamalla esimerkiksi oikeusavun tuekseen tilanteissa, joissa kokivat tulleet epäoikeudenmukaisesti kohdelluiksi, jolloin vallan voi ajatella olleen ilmivaltaa. Ilmivalta käsitellään teemoista ensimmäisenä.

5.1.1 Ilmivalta

Vallankäyttäjät -kategorian ilmivaltaa (Dahl 1957, 201 – 204) esiintyi kirjoituksissa vain vähän, yhteensä 35 mainintaa. Tähän kategoriaan sisältyy paitsi eroamisen kaltaista, toisen ihmisen poissulkevaa toimintaa, myös prososiaalisia vallankäytön tilanteita ja tapahtumia, jossa kirjoittaja oman valtansa puitteissa pyrki mahdollistamaan tai antamaan toiselle toimijalle jotain hyvää.

Kirjoittajat kertoivat tilanteista, joissa he olivat joko jättäneet puolisonsa tai katkaisseet välit heidän vahingolliseksi kokemiensa ihmisten, käytännössä perheenjäsenten tai tuttavien, kanssa tai tilanteissa, joissa he olivat kokeneet tulleet väärinkohdelluiksi. Tämänkaltaista toimintaa kuvailtiin esimerkiksi omaa tilannetta ja elämänlaatua kohentavana.

Kun vihdoinkin uskaltauduin heittäämään tuon narsistisen pellen pihalle, elämän laatu muuttui.

Kirjoittaja 22

Kirjoittajat kertoivat myös tilanteista, joissa he olivat kokeneet välien katkaisemisen välttämättömyytenä tai pakkona oman selviytymisen ja jopa henkiinjäämisen vuoksi.

--- mikä tarkoitti olla äidin ja siskon jäteastia, se, joka oli syyllinen kaikkeen ja jota syyllistettiin ja haukuttiin kaikesta. Sekin oli viedä henkeni, mutta selvisin, kun lopulta sain laitettua välit poikki heihin.

Kirjoittaja 79

Yllä olevien kaltaisissa tilanteissa sekä Dahlin että Bachrachin ja Baratzin kuvaama epäkohdan kokemus tai konflikti oli ilmeinen ja lisäksi kirjoittaja ilmaisi selkeää vallankäyttämistä - toisen ihmisen poistamista omasta elämästään. Tällaiset tilanteet olivat paitsi selviytymistä, myös yksilöstä ulospäin suuntautuvaa, toiseen ihmiseen kohdistuvaa vallan käyttämistä.

Kirjoittajat olivat kuvanneet lisäksi tilanteita, joissa konfliktin ratkaisemiseksi he päätyivät turvautumaan julkiseen valtaan tai muihin ulkopuolisiin toimijoihin. Tällaisia tilanteita olivat esimerkiksi lapsen elatusmaksuihin liittyvät tilanteet.

Ensimmäisellä kerralla olimme kahdeksan kuukautta ilman elatustukia, ennen kuin lapsen isä kävi allekirjoittamassa elatussopimuksen. --- Kolmannella kerralla viivyttelyn alettua tein itselleni selväksi, että sillä kertaa asia viedään loppuun oikeusteitse, ja niin tehtiin.

Kirjoittaja 10

Myös työpaikalla tapahtuneiden syrjäntätilanteiden selvittelyssä kirjoittajat olivat otaneet vallankäytön välineeksi ulkopuolisen toimijan.

Mutta sain pitää työpaikkani kovan väännön jälkeen ammattiliiton avulla.

Kirjoittaja 17

Kirjoittajat kuvasivat myös puuttumista viranomaisten toiminnassa ilmenneisiin epäkohtiin. Näitä tilanteita kirjoituksissa oli useita, sillä kirjoittajat olivat paljon tekemisissä viranomaistoimijoiden kanssa ja monet tilanteet liittyivät etenkin Kelan, sosiaaliviranomaisten ja terveydenhuollon viranomaisten toimintaan.

Olen joutunut myös turvautumaan lakiin, koska Kela on kieltäytynyt huomioimasta laskelmissaan vuokrani täyttä määrää.

Kirjoittaja 22

Näissä tilanteissa kirjoittajilla voi katsoa olleen yhteiskunnan heille suomaa valtaa, valtaa puuttua hallinnollisin tai lain mahdollistamin keinoin heidän kokemuinsa epäkohtiin. Tilanteet olivat sellaisia, joissa kirjoittajat olivat olleet ulkopuolisen vallan alaisia, olivat tulleet kokemustensa mukaan epäoikeudenmukaisesti kohdelluiksi ja olivat käyttäneet valtaansa epäkohdan korjaamiseen. Prosessi ja konflikti olivat ilmeisiä. Tilanteiden voi tulkita olleen ilmivaltaa, sillä kirjoittajan toimilla oli selkeä, havaittava prosessi, vaikutus ja osassa tekstejä myös lopputulema toiminnan kohteeseen.

Prososiaalista vallankäyttöä ilman tilanteessa ilmeneviä konflikteja kirjoituksissa esiintyi joitakin kertoja. Tilanteet olivat sellaisia, joissa kirjoittaja oli vertaisikseen kokemiensa ihmisten kanssa jakanut esimerkiksi rahaa tai ruokaa. Kirjoituksista kävi ilmi vahva solidaarisuuden kokemus ja halu auttaa muita köyhiä, silloin kun siihen itsellä oli mahdollisuus.

Viime keväällä, kun poikkesin eräässä Alepassa, eräs nainen istui kerjäämässä kaupan edustalla. --- Minulla ei ollut käteistä, mutta ostin hänelle teen, sillä ulkona oli kylmä, pastei- ja pari mandariinia.

Kirjoittaja 33

Parhaina vuosina dyykattiin ruokia jätesäkeittäin paikallisen Lidlin roskiksista ja jaettiin niitä muillekin vähävaraisille.

Kirjoittaja 44

Kirjoittajien ilmeistä vallankäyttöä kuvaava kategoria oli suppein analyysissa muodostuneista vallan alakategorioista. Suhteutettuna esimerkiksi vallan kohteena olemisen kategoriaan on ilmeistä, ettei köyhiksi itsensä kokeneiden kirjoittajien kokemus vallasta ole ensisijaisesti valtaisuutta tai kykyä ja mahdollisuuksia käyttää valtaa, vaan pikemminkin sen kohteena olemista.

Vallan käyttämistä ilmeni tilanteissa, joissa kirjoittajalla oli joko ulkoapäin annettua valtaa tai valtaa käytettiin tasolla, jolla ulkopuolisten ei ollut tarvetta toimia. Ensimmäiset tilanteet olivat niitä, joissa kirjoittajalla oli yhteiskunnan rakenteiden ja lakien puitteissa mahdollisuus puuttua kokemaansa väärinkohteluun, eli yhteiskunnan hänelle osoittamaa valtaa. Toiset tilanteet olivat niitä, jotka olivat sillä tavalla henkilökohtaisia, ettei ulkopuolisella vallalla ollut syytä tai tarvetta puuttua niihin – eroaminen puolisosta tai välien katkaiseminen sellaisiin ihmisiin, jotka olivat jotenkin vahingollisia kirjoittajille. Nämä tilanteet olivat niitä, jotka tapahtuivat sellaisella yksityisyyden tasolla, johon ulkopuolisella vallalla ei ollut tarvetta tai intressiä puuttua. Tällöin valtaa pitivät ne toimijat, jotka kyseisessä suhteessa operoivat, muun muassa kirjoittajat.

5.1.2 Valtaisuus-toimijuus

Valtaisuus-toimijuus –alokategoriaan sisältyivät tilanteet, joissa kirjoittaja oli toiminut omaa elämäänsä muuttaakseen tai tilannettaan edistääkseen. Tilanteisiin ei välttämättä sisältynyt tekoja, jotka eksplisiittisen vallan (Dahl 1971, 39) tavoin vaikuttivat muihin toimijoihin. Valtaisuus-toimijuus –ulottuvuuden kriteerinä oli tutkimuksessa toiminnan suuntautuminen kirjoittajan elämänpiiristä ulospäin, jonkin uuden asian tilan saavuttamiseksi. Valtaisuus-toimijuus –ulottuvuutta hahmoteltiin Senin (1999,

90) vallattomuus-pystymättömyys & Karjalaisen ja Raivion (2013, 17) vieraantumisen-objektiust vastaparina, toisin sanoen valtana, joka ilmeni toimijuuden, pystyvyyden ja subjektiivisuuden kautta. Tähän alakategoriaan ei näin ollen katsottu sisältyvän sellaista toimintaa, joka ei muuttanut kirjoittajan tilannetta, joten esimerkiksi ruuan ostamisen tarjouksesta tai budjetin tekeminen rahan riittämiseksi ei tulkittu olevan valtaa ilmentävää toimintaa.

Esimerkkejä valtaisuus-toimijuus -alategorian vallankäytöstä oli esimerkiksi kouluttautuminen.

Tein vuosia toimistotöitä, mutta kyllästyin jatkuviin YT-neuvotteluihin ja päätin kouluttautua alalle, jolla ei ole ikärasismia ja töitä riittäisi eläkeikään asti.

Kirjoittaja 06

Kirjoituksissa koulutus nähtiin pääasiassa välineellisenä arvona, väylänä pois köyhyydestä tai muutoin kuormittavaksi koetusta tilanteesta. Myös työhön liittyi kirjoituksissa samankaltaista toimintaa. Kirjoittajat irtisanoutuivat huonoiksi koetuista työpaikoista ja pyrkivät hakeutumaan sellaisiin tehtäviin, joista saivat joko parempaa palkkaa tai jotka olivat esimerkiksi psyykkisesti vähemmän kuormittavia.

En enää halunnut mennä itkien töihin. Irtisanouduin vakityöstäni ja vaihdoin sen viiden vuoden pätkätyöhelvettiin. Ihan mitä vaan työtä millä vaan palkalla.

Kirjoittaja 44

Osa kirjoittajista kuvasi valtaisuus-toimijuus -alategoriaan sisältyvän, toimijuutta, pystyvyyttä ja subjektiivuutta ilmaisevan toimintansa olevan tosiasiasa heidän kokemansa köyhyyden syy.

Olen köyhä, mutta ennen kaikkea omista valinnoistani johtuen. Omat valintani ovat omiani ja ne ovat johtaneet minut seikkailuun, jota ei voi rahassa mitata, enkä siksi rahoittomuudesta katkeruutta.

Kirjoittaja 51

Tiesimme, että luova työ ei välttämättä tuo rahaa. Voisi siis ajatella, että köyhyytemme on vapaasti valittua. Niin se tavallaan onkin.

Kirjoittaja 11

Näiden lisäksi kirjoittajien pystyvyyttä ja toimijuutta kuvannutta ulospäin suuntautunutta toimintaa olivat tilanteet, joissa kirjoittajat kertoivat aktiivisesti hakevansa muilta toimijoilta tai tahoilta apua. Pääasiassa kuvauksissa kerrottiin avun hakemisesta erilaisilta julkisen sektorin toimijoilta, mutta myös esimerkiksi järjestöiltä ja läheisiltä. Aina kirjoittajat eivät kuitenkaan saaneet kaipaamaansa apua.

Sosiaalipuolelta ja kirkkopopoolta ei ole apua tippunut. Kerran kysyin ja kun ei apua tullut, päätin: et haistakoon paskat.

Kirjoittaja 13

Merkitykselliseksi valtaisuus-toimijuus -alakategorian ulottuvuudeksi nousivat itseilmaisun keinot ja tärkeiksi koetuista asioista kiinnipitäminen. Kirjoittajat kuvasivat näiden olevan heidän itsensä kannalta merkityksellisiä, keinoja pitää omasta itsestä ja persoonasta kiinni haastavassa, köyhyyden muovaamassa elämäntilanteessa.

Omalla kohdallani köyhyydessä on auttanut kirjoittaminen. Kirjoittamalla olen prosessoinut tunteitani. Pitänyt pääni kasassa. Osallistunut. Voittanut. Saanut ääneni kuuluviin. Ollut MINÄ.

Kirjoittaja 82

--- pääsin toteuttamaan pitkäaikaisen haaveeni ja menin katsomaan arvostettua musikaalia Oopperaan.

Kirjoittaja 73

Tämän lisäksi merkityksellisyyden, kuuluvuuden, oman arvon ja toimijuuden kokemusta antavat asiat olivat kirjoittajille tärkeitä. Kirjoituksissa tuotiin esille kokemusta siitä, miten köyhyys kokonaisvaltaisena omaa olemista muokkaavana ja arjen täysin täyttävänä ilmiönä alkoi lopulta muuttaa yksilön identiteettiä. Keinot, joilla itsestä ja toimintakyvystä pystyttiin pitämään kiinni, olivat erittäin tärkeitä.

Tähän liittyen teen vapaaehtoistyötä, joka on yllättävän palkitsevaa.

Kirjoittaja 65

On todella tärkeää joskus saada olla vain minä, sellaisena kuin olen, kaikkine puutteineni, mutta kuitenkin kokonaisena ihmisenä, ihan samanlaisena kuin kaikki muutkin. On ihaana saada "ottaa lomaa" köyhänä olemisesta ja olla vain ihminen muiden joukossa.

Kirjoittaja 27

Kirjoituksissa muodostuu hyvin moniulotteinen valtaisuus-toimijuus -alakategoria. Vaikkei alakategoria sisällä selkeää ilmivaltaa, oli se kirjoittajien kokemuksissa tärkeä ja merkityksellinen vallan ja valtaisuuden ulottuvuus. Mikäli Amartya Senia (1999, 87–88) ja Göran Therbornia (2014, 3-4 luku) mukaillen ajatellaan köyhyyden tuovan mukanaan pystyvyyden ja toimintamahdollisuuksien vajavaisuutta, olivat valtaisuuden ja toimijuuden kokemukset erityisen tärkeässä asemassa. Kirjoituksissa voikin havaita niiden voineen ylläpitää yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta sekä oman arvon ja toimijuuden kokemusta. Merkillepantavaa on kuitenkin se, että vallan käyttäminen, toimijuus ja mahdollisuuksien välineellistäminen oman edun saavuttamiseksi vaativat kaikki resursseja (Sen 1999, 88–89), resursseja, joita kirjoittajilta ei aina löytynyt.

5.2 Vallan kohde

Vallan kohde -kategoria oli aineiston kolmesta valtakategoriasta suurin. Aineistoa tähän kategoriaan kertyi 41 sivua, yhteensä 533 tekstiosiota. Kuten edellä Tutkimuksen toteuttaminen -luvussa kerrottiin, tämän valtakategorian alakategoriat muodostettiin aineistolähtöisesti aineistosta selkeästi nousseiden teemojen vuoksi. Alla tulen esitelmään Vallan kohde -kategorian alakategoriat, joissa ilmenee erilaisia valtaan liittyviä teemoja, jotka käyn läpi alaotsikoissa.

5.2.1 Viranomaiset

Viranomaiset mainittiin vallan kohde -kategorian kirjoituksissa yhteensä 206 kertaa, aineiston ollessa 19 sivun mittainen. Aineiston laajuuden takia viranomaisen -alakatgoriaa esitellään tulevassa kappaleessa alakategoriaan muodostuneiden teemojen kautta.

Viranomaiset edustavat osassa kirjoituksia vain itseään, ihmisinä ja persoonina - joko hyvien kohtaamisten ja avun saamisen kautta, toisinaan kylminä ja mielivaltaisina portinvartijoina. Viranomaisista kirjoitetaan toisaalta myös yhteiskunnan edustajina, persoonattomina yhteiskunnallisen vallan käyttäjinä sekä politiikan ja politiikkojen toteuttajina.

Osassa kirjoituksista tuodaan esille ymmärrystä viranomaisia kohtaan ja heidät nähdään sinänsä vallattomina toimijoina, joiden toiminnan rajat asetetaan heidän itsensä ulottumattomissa. Viranomaiset toimivat tällöin lakien, politiikkojen ja resursien rajoittamina.

Toisissa kirjoituksissa viranomaiset nähdään toimijoina, joilla on valta toimia mielivaltaisesti, heidän itsensä parhaaksi katsomallaan tavalla, jopa vastoin lakeja. Viranomaiset voivat näyttäytyä vallanhimoisina tai vallastaan juopuneina, ilman maalaisjärkeä tai käytännön ymmärrystä toimien. Näissä kertomuksissa ei kuvata inhimillisiä kohtaamisia, vaan kerrotaan työntekijöistä, joita ei kiinnosta kuulla tai nähdä asiakastaan, subjektia, joka joutuu viranomaisten armoille.

Viranomaisilta saatu apu oli teksteissä monimuotoista, etenkin taloudellista apua, etuuksia, hoitoa tai materiaalista tukea, mutta apua koettiin saatavan myös arvostavista kohtaamisista sekä ilmaistun huolen kuulemisista. Apua koettiin saadun esimerkiksi bussikortin, kuntoutuksen tai maksusitoumusten muodossa. Eniten helpotusta tilanteisiin toi kuitenkin se, kun kirjoittaja koki, että häntä autettiin kokonaisvaltaisesti ja hänen elämänsä kaikki osa-alueet otettiin huomioon, sen sijaan, että vain tapaamiseen johtaneita asioita käsiteltäisiin.

Ensimmäistä kertaa vuosiin tukalaan olooni tartuttiin ja asioitani tuli selvittämään sosiaalityöntekijä. Onnekseni siellä tapahtunut hoito luvattiin kustantaa kokonaan ilman omavastuuta ja hoitoon kuuluvat lääkkeet lupasi maksaa kaupunki. Kaiken kukkuraksi tämä samainen asioitani selvittämään tullut työntekijä keksi hakea sairaalalaskujen maksun vapautusta --- oli anomuksen positiivinen päätös kuin iso kuristava koura olisi hellittänyt ympäriltäni vuosien jälkeen.

Kirjoittaja 34

Avun saaminen -teemassa ilmenevä valta oli dahlilaista ilmivaltaa. Vallan toimija, kohde ja lopputulema oli näissä teksteissä yksiselitteisesti havaittavissa ja arvioitavissa. (Dahl 1957, 202 – 203.) Kirjoittajien valtaa ei ilmennyt tässä teemassa, muttei teemaan sisältynyt myöskään intressien ristiriitaa, sillä kirjoittajat ottivat saamansa avun mieluusti vastaan.

Toinen viranomaisia kuvaava teema oli ulosotto. Ulosottoa virkamiehineen kuvattiin kirjoituksissa epäinhimillisenä, jopa pahantahtoisena toimijana eikä heiltä löytynyt ymmärrystä yksilöllisiin tilanteisiin tai halua yhteistyöhön. Ulosottoa kuvattiin köyhyyden kurjimpana päätepisteenä, toimijana, joka oli kimpussa tai kiusasi, jopa romahdutti elämiä. Ulosoton valta oli ilmeistä ja vaikuttavaa.

Ulosotto jatkuvasti kimpussa ja velkojen kierrätys ulosotosta takaisin velkojille ja takaisin ulosottoon toi jatkuvasti lisää merkintöjä, ei toivoa luottokelpoisuudesta.

Kirjoittaja 03

Kuten edellisessäkin, myös ulosotto -teemassa ilmenee dahlilaista ilmivaltaa. Ulosotoviranomaisen toiminta on ilmeistä, ja sen kohde ja päämäärä ovat tiedossa ja määriteltävissä. (Dahl 1957, 202 – 204.) Toisin kuin edellä, ilmeni tässä teemassa erittäin vahvoja ristiriitoja ja epäkohtia toimijoiden, eli viranomaisten, ja vallan kohteen, kirjoittajan, välillä. Valta oli ilmeistä ja se ulottui julkisena valtana lain keinoin syvälle yksilön elämään. Sen vaikutukset olivat kiistattomia ja huomattavia. Kirjoittajilla ei ollut ulosottoa koskien minkäänlaista valtaa - ainoastaan mahdollisuus toimia ulosoton päättämiseksi, mutta tällöinkin toiminta oli ulkopuolelta heille saneltua.

Ristiriitoja ilmeni myös tilanteissa, joissa kirjoittajat kokivat jääneensä ilman tarvitsemaansa apua. Teksteihin sisältyivät sellaiset tilanteet, joissa kirjoittajalta oli joko evätty esimerkiksi jokin palvelu tai etuus tai vaihtoehtoisesti hän ei ollut koskaan päässyt sen piiriin tai hakemaan sitä. Myös tilanteet, joissa kirjoittaja sai palvelua tai etuutta julkiselta sektorilta, mutta sen toteutuminen oli hänen tilanteessaan riittämätön, sisältyivät tähän teemaan.

Esimerkiksi mielenterveyteen liittyvissä haasteissa tässä teemassa kävi usein ilmi avun riittämättömyys. Kirjoittajille myönnettiin lääkkeitä, mutteivat he saaneet keskusteluapua tai kuntoutusta sen tueksi. Ilman apua jääminen johti kirjoituksissa myös esimerkiksi nälän näkemiseen, asunnottomuuteen, ongelmien pitkittymiseen ja syvenemiseen.

Kerron, että lapsi tarvitsisi kipeästi uusia vaatteita ja kenkiä, omia moneen kertaan paikat-
tuja en jaksa enää edes ajatella. Pahoitellen virkailija kertoo, että ennen heillä oli mahdolli-
suus joustaa enemmän, mutta toimeentulotuen siirryttyä Kelalle, he eivät voi enää näissä
asioissa auttaa, niin tiukat ovat säännökset nyt.

Kirjoittaja 70

Ilman apua jääminen -teema sisältää vallan kolmannen ulottuvuuden valtaa. Toimin-
nan taustalla olivat politiikat ja järjestelmä, joka asettaa rajansa viranomaisten toimin-
nalle (Lukes 1974, 11 – 19). Viranomaisilla oli tässä teemassa käytettävissään julkista
valtaa, jonka määrittäjiä he eivät kuitenkaan olleet. Vaikka viranomainen nimettiin
vallankäyttäjäksi tai päätöksentekijäksi, oli näissä tilanteissa selvää, että he toimivat
heille asetettujen raamien rajoittamina.

Siinä, missä ilman apua jäämisen teemoissa ilmeni jonkinlaista ymmärrystä vi-
ranomaisten toimintaa kohtaan ja heidän valtansa rajat tunnistettiin heidän toimies-
saan yhteiskunnan asettamien puitteiden sisällä, oli viranomaisten mielivaltaisuutta,
kyykyttämistä ja byrokraattisuutta sisältäneessä teemassa hyvin erilaisia ajatuksia.
Teemassa käsiteltiin tilanteita, joissa kirjoittajan mukaan viranomainen toimi mieli-
valtaisesti tai byrokraattisesti - sinänsä ehkä saamiensa ohjeiden mukaan, mutta siten,
että se joko aiheutti kirjoittajalle huomattavia haasteita arkeen ja elämään ja viran-
omaisella olisi mahdollisesti ollut mahdollisuus toimia myös toisin.

Väänsin ulosottomiehen kanssa asiasta puhelimesta ja hän myönsi minun hoitaneen kaikki
veloitteeni, mutta katsoi silti täysin mielivaltaisesti, ettei sopimani hänen sijaisensa
kanssa ollut mennyt oikein ja ulosmittaus olisi ainoa vaihtoehto jatkaa.

Kirjoittaja 87

Vaikka viranomaistoiminnassa tulisi pyrkiä läpinäkyvyyteen ja selkeyteen, oli kirjoit-
tajilla hyvin päinvastaisia kokemuksia. Kirjoituksissa ilmeni pelkoa siitä, ettei esimer-
kiksi Kelan päätöksiä voinut ennakoida, ei ollut varmaa saisiko perustoimeentulotu-
kea, vaikka edellytykset sille olisi ja kaikki tarvittavat asiakirjatkin pitäisi olla toimi-
tettuna. Viranomaisten valta oli jälleen ilmeistä, eikä kirjoittajilla ollut mahdollisuutta
puuttua siihen tai toimia toisin.

En jaksa uskoa, että taloudellinen tasapainoni on pysyvää, riippuvuus Kelan päätöksistä
pitää minut alati varpaillaan. Pelkään, että teen jonkin virhelaskelman ja pienieleisen ar-
keni hallinta keikkaa sitten siinä taas.

Kirjoittaja 69

Nämä tilanteet oli tulkittavissa Bachrachin ja Baratzin kuvaamaksi vallan pakko -ulot-
tuvuudeksi. Bachrach ja Baratz kuvaavat pakkoa sellaiseksi vallaksi, jolloin tilanne on
täysin vallankäyttäjän hallittavissa, vallankäyttäjällä on käytettävissään vakavia val-
lan kohteeseen kohdistettavia seuraamuksia ja vallankäytön prosessin lopputulema

on vallan kohteen haluille tai toiveille päinvastainen. (Bachrach ym. 1970, 27 – 28, 37.) Kirjoittajien kuvaamissa tilanteissa he olivat täysin viranomaisvallan alaisina, ja viranomaisilla oli käytössään laajalti kirjoittajien elämiin vaikuttavaa valtaa. Viranomaisten toiminnan seuraamukset, jotka olivat kirjoittajien toiveiden vastaisia, olivat kirjoittajille merkittäviä.

Viranomaisten vaikutusvalta ulottui myös kirjoittajien emotionaalisiin kokemuksiin siinä mielessä, että heidän kokemillaan kohtaamisilla oli teksteissä suuri merkitys. Siinä, missä avun saamisen teemassa kirjoittajilla esiintyi kokemuksia hyvistä kohtaamisista, joissa he kokivat tulleen kohdelluiksi tasavertaisina ihmisinä viranomaisten kanssa ja heitä aidosti kuultiin ja kohdattiin, tämän teeman alle kertyi päinvastaisia kokemuksia. Näissä tilanteissa kirjoittajiin suhtauduttiin alentuvasti, halveksuen tai kohdeltiin nöyryyttävästi.

Isona osana syynä syömishäiriöön sairastumiseen on ollut vuosien energiavaje sekä hoitohenkilökunnan halveksiva kohtelu, johon aloin reagoida itseäni rankaisemalla.

Kirjoittaja 34

Tämän lisäksi kirjoittajat olivat kohdanneet tilanteita, joissa viranomaisten tekemä suoranaisten virhe oli aiheuttanut heille elämässään mittavia vaikeuksia ja kauaskantoisia seurauksia.

Mulla oli luottotiedoissa jo merkintä (kiitos sossun) - en edes jaksanut etsiä väliaikaista asuntoa.

Kirjoittaja 36

Sellaisilla kohtaamisilla, joissa kirjoittaja oli kokenut tulleen alentuvasti kohdelluksi, oli kokenut työntekijän tehneen virheitä tai toimineen muutoin väärin, oli kirjoittajien tarinoissa syvä vaikutus heidän elämiinsä. Määrällisesti näitä tekstejä ei ollut yhtä paljon kuin aiemmissa alakategorioissa, mutta kiusaamisen tavoin, vaikutukset olivat negatiivisesti hyvin merkittäviä ja yksilön oman arvon tunteeseen vaikuttavia niiden kirjoittajien kohdalla, joiden kohtaamiset viranomaisten kanssa olivat olleet jollain tapaa epäonnistuneita.

Tähän teemaan kertyivät kirjoitukset, joissa ilmeni paitsi Dahlin ilmivaltaa (1957, 201 – 202), kuten kirjoittajan 36 tekstissä, myös Bachrachin ja Baratzin kuvailemaa vaikutusvaltaa tai vaikuttamista. Jälkimmäisissä tilanteissa viranomaisten valta ei käsittänyt huomattavien seuraamusten aiheuttamista kirjoittajille, mutta valta-asetelman kautta vaikuttaa vallan kohteen toimintaan, kuten kirjoittajan 34 tilanteessa (Bachrach ym. 1970, 30 – 31). Etenkin viranomaisten näkökulmasta olisikin siis tärkeää kiinnittää huomioita paitsi julkisen vallankäytön sekä viranomaistoiminnan lainmukaisuuteen ja läpinäkyvyyteen, myös arvokkaaseen kohtaamiseen.

Bachrachin ja Baratzin (1970, 37) kuvaamaa pakko-valtaa sisältäneitä tekstejä valikoitui pakottamisen teemaan. Näissä teksteissä kirjoittajat sananmukaisesti ilmaisivat tehneensä jotain pakotettuina, viranomaisen painostamina, vastoin omaa tahtoaan tai parhaaksi näkemäänsä. Viranomaisten valta oli näissä teksteissä hyvin selkeää. Kirjoittajat joutuivat toimimaan tavalla, jonka kokivat huonontavan tilannettaan, koska heillä ei ollut muita vaihtoehtoja. Tällaisia olivat esimerkiksi ne tilanteet, joissa pitkäaikaissairas joutui menemään töihin, vaikka sairausloma tai työkyvyttömyyseläke olisi todellisuudessa ollut hänelle järkevin vaihtoehto ja tästä johtuen hänen kuntonsa heikkeni entisestään.

Minut pakotettiin sairaana työhön. Minut pakotettiin muuttamaan pois kodistani. Viranomaisvalta näkyi monien keskeneräisten potilaiden arjessa rakenteellisena väkivaltana heitä kohtaan.

Kirjoittaja 76

Pakottaminen -teema sopi sekä dahlilaisen ilmivallan että Bachrachin ja Baratzin pakottamisen teorioihin. Tilanteille ominaista oli se, että kirjoittaja koki olevansa pakotettu toimimaan viranomaisen määräämällä tavalla, vastoin omaa näkemystään, ja siten, että itse toiminta ja sen lopputulema oli nähtävissä. (Bachrach ym. 1970 27–28, Dahl 1957, 202–204.)

Viranomaiset -alakategorian viimeinen teema on yksilön elämään kajoaminen. Kategoriaan on koottu kirjoitukset, joissa viranomaiset kajosivat yksilön vapauteen, eli kirjoittaja joutui vankilaan, sekä tilanteet, joissa vanhemman oikeuteen kasvattaa lastaan puututtiin ottamalla lapsi huostaan. Vankilaan joutuneita kirjoittajia oli tutkielman aineistossa yksi. Huostaanottotilanteita kirjoituksissa oli sekä vanhemman että lapsen näkökulmasta. Vaikka aihetta koskevia kirjoituksia on vähän, oli luokka niin poikkeava muista teemoista, että sille muodostettiin oma alakategoriansa.

Vankilaan joutuneelle kirjoittajalle vankeustuomio toi lopulta elämään jotain hyvää, sillä vankilan työntekijöiden avulla hän pääsi jaloilleen ja muun muassa sai asunon. Ne vanhemmat, jotka kirjoittivat lastensa huostaanotoista, kuvailivat tilanteita melko lyhyesti ja neutraalisti, menemättä yksityiskohtiin tai kuvaamatta omia tunteitaan asiaan liittyen. Ne kirjoittajat, jotka olivat tulleet huostaanotetuiksi kuvasivat vaihtelevia kokemuksia. Toisille se oli ollut hyödyksi, toisille haitaksi ja joillekin asia oli melko neutraali osa elämäntarinaa.

Kaikki tutkielmassa esitellyt valtateoriat käsittelevät näin ilmeistä vallankäyttöä. Dahl (1957, 202–204) kuvasi yllä esiteltyä toimintaa ilmivallaksi, Bachrachille ja Baratzille (1970, 37) tämä oli pakkoa. Lukesin teoriassa (1974) huostaanotto tai vankilaan joutuminen olisi näkyvintä ja selkeintä valtaa ja Foucault'lle (2010a) ne ilmentäisivät järjestelmän valtaa, joka puuttuu yksilön elämään interventioin.

5.2.2 Määrittelyvalta

Toinen vallan kohde -kategoriaan sisältyvä vallan tyyppi on määrittelyvalta. Määrittelyvalta -alakategoria on toiseksi suurin, 9-sivuinen ja 97 tekstikohtaa sisältävä aineisto. Tämän vallan ulottuvuuden voi ajatella mukailevan etenkin Foucault'n kuvamaa yksilöihin kohdistuvaa sosiaalista kontrollia sekä normaaliuden ja epänormaaliuden käsitteistöä (Foucault 2010a, 67 – 69).

Kirjoittajat kuvailivat paljon kokemaansa, ulkoapäin heihin kohdistunutta odotusten ja ennakkokäsitysten kokoelmaa. Kirjoittajat kuvasivat esimerkiksi ajatuksiaan siitä, millainen heidän mukaansa oli oikeanlainen köyhä ja muodostivat tämän käsityksen omien kokemustensa, muiden ihmisten kohtaamisten ja yhteiskunnassa vallitsevan puhettavan perusteella.

Ostaisin uuden mieleisen vaatekerran ja kävisin ..uskaltaako sellaista edes sanoa ääneen. Eihän köyhä voi tällaisia puhua... ehkä kävisin kampaajalla ja kosmetologilla.

Kirjoittaja 57

Käyn kirjastossa viikoittain ja elän muutenkin mallikelpoisen köyhän elämää.

Kirjoittaja 53

Omien toiveiden, haaveiden ja mielitekojen ilmaisemisen sijaan kirjoittajat kokivat, että heidän tulisi ilmaista kiitollisuuttaan.

On myös tullut tunne, että ulkopuolisten mielestä minun pitäisi elää jatkuvassa kiitollisuuden velassa, sillä tukeehan minua yhteiskunta edes jotenkin.

Kirjoittaja 34

Kirjoituksissa kerrottiin köyhyyden kokemuksen tuovan mukanaan tunteen epäonnistumisesta, epäkelpoisuudesta, halveksuttavuudesta ja huonommuudesta. Köyhyykokemukseen liittyi tunne toisen luokan kansalaisuudesta, arvottomuudesta sekä laiskuudesta ja tyhmyydestä. Kirjoittajat puolustivat itseään näitä oletuksia vastaan esimerkiksi kiinnittämällä huomiota ympäröivän yhteiskunnan vaikutukseen.

Mutta kun olet köyhä, sinussa ajatellaan olevan jotain muutakin vikaa. Ethän muuten olisi köyhä. Olet jollain tavoin sössinyt asiiasi. Olet omaa syytäsi joutunut tuohon loukkoon. Ei köyhyytesi mitenkään muuten voi olla mahdollista. Emme me halua uskoa, että hyvinvointivaltiossa voi tulla köyhäksi muutoin kuin omaa syytään.

Kirjoittaja 27

Toisaalta määrittelyvalta näyttäytyi kirjoituksissa persoonattomana. Foucault'n (2010a, 27) turvallisuuden mekanismien ajatusta mukaillen, valta ei ollut kenenkään käsissä, mutta yhteiskuntaan muotoutuneet käsitykset mallit ohjailivat kirjoittajien uskomuksia siitä, millainen tulisi olla ja miten pitäisi toimia.

Kaikkienensa kirjoittajat kuvasivat yhteiskunnan käsityksen köyhistä hyvin negatiiviseksi ja synkäksi. Köyhyys oli häpeällistä, halveksuttavaa ja epänormaalia. Köyhien kirjoitettiin yhteiskunnan silmissä olevan tyhmiä, laiskoja, epäonnistujia, todennäköisesti päihderiippuvaisia, vääriä valintoja tehneitä, epäilyttäviä sekä tavallisuudesta ja normaalista poikkeavia. Useimmat kirjoittajista eivät liittäneet näitä ominaisuuksia itseensä, vaikka kirjoituksista kävi ilmi niiden vaikuttavan heidän kokemukseensa itsestään. Eräs kirjoittaja kuvaili seuraavasti tilannetta, jossa oppi olevansa määritelmien mukaan köyhä:

2000-luvulla luin uutisista ja tilastoista, että olen elänyt vuosia köyhyysrajan alapuolella. Uutinen tuli minulle yllätyksenä. Tietenkin olin tietoinen, että minulla on niukat varat käytettävänä kuukausittain, mutta en tiennyt olevani "köyhä". --- Olin ollut elämäni suhteellisen tyytyväinen, mutta nyt oloni oli todella kurja: olen köyhä ja syrjäytynyt.

Kirjoittaja 02

Myös muiden ihmisten, läheisten, tuntemattomien ja esimerkiksi viranomaisten toiminta ja suhtautuminen vaikuttivat kirjoittajiin.

Suloinen diakonini lähti toiseen työhön ja tilalle tuli kylmä, jäinen ja hymytön sielun paimen. Tunsin hänen ilmiselvästi halveksivan minua.

Kirjoittaja 22

On järkyttävää huomata kuinka kohtelu ja asenne ihmistä kohtaan muuttuu, kun tietoon tulee luottotiedoissa olevat merkinnät ja ihminen on siten luottokelvoton. Halveksiva katse viiltää suoraan sisimpään, syyllistäminen ja leimaaminen todella huonoksi ja epäkelvoksi ihmiseksi oikein huokui monessa tapauksessa.

Kirjoittaja 03

Yllä olevista kirjoittajista ensimmäinen kertoi kirjoituksessaan, ettei hän enää hakeutunut seurakunnan avun piiriin. Samankaltaisia kokemuksia oli myös muilla kirjoittajilla. Jotkut olivat päätyneet jatkamaan käyntejä paikoissa, joissa kokivat tulleen halveksituiksi, sillä perusteella, että heidän saamaansa apu oli niin elintärkeää, että sen merkitys ylitti nöyryyttävän kokemuksen aiheuttaman mielipahan.

Eräs määrittelyvalta -alakategorian ulottuvuus on kirjoittajien pyrkimys erottaa luomastaan köyhän mielikuvasta. Tämä vaati heiltä valehtelemista, selittelyä tai kullissien ylläpitämistä muulla keinoin, mutta he pystyivät näin säilyttämään normaalisti kokemansa ulkoiset puitteet ja siten myös kokemaan kuuluvansa hieman enemmän siihen ryhmään, jonka ajattelivat olevan normaali.

Piti vaan esittää, että pärjätään ihan mainiosti ja tietyt valinnat perheessämme ovat arvojamme elämässä. --- Melkoiseksi sanasepoksi sitä kehittyikin vuosien varrella ja alkoi itsekkin jo uskoa omiin valheisiinsa. Ehkä niiden avulla kaikesta selvittiinkin, kuka tietää.

Kirjoittaja 03

Vaikkei kirjoittajien kokemus määrittelyvallasta ollutkaan samalla tavoin ilmeisestä kuin esimerkiksi viranomaisten heihin kohdistama valta, oli sen merkitys huomattava yksilötasolla. Määrittelyvalta saneli kirjoittajille sitä, mitä he ovat ja mitä heidän pitäisi olla, miten he ovat epäonnistuneet tai ovat kirjoituksissa normaaleiksi kuvaamiaan ihmisiä huonompia. Määrittelyvalta synnytti painetta toimia tai elää toisin ja kokemuksen toiseudesta ja huonommuudesta.

5.2.3 Muut toimijat

Muut toimijat - alakategoria sisältää tekstejä, joissa muut kuin viranomaiset olivat kohdistaneet vallankäyttöä kirjoittajiin. Kuten Viranomaiset -alakategoria, tämä luku etenee muodostuneiden teemojen kautta. Muut toimijat -alacategoriaan sisältyi tekstejä, joissa vallan kohteena olemista ilmaistiin paitsi valtaa käyttäneen toimijan kautta, jolloin teema muodostui esimerkiksi Läheiset ja muut -aiheen ympärille, myös tilannesidonnaisesti. Tällöin teema oli muodostunut tietyn tapahtuman tai elämäntilanteen ympärille, esimerkiksi kiusaamisen tai hyväksikäyttämisen ja huijaamisen kautta.

Läheiset ja muut -teema sisälsi tekstejä, joissa kirjoittajat kuvailivat suhteita perheisiinsä, sukuunsa, ystäviinsä ja muihin ihmisiin, joiden vallan kohteina he kirjoituksissaan olivat. Teema sisälsi tilanteita, joissa kirjoittajat saivat apua tai tukea muilta ihmisiltä, mutta myös tilanteita, joissa heidät jätettiin ilman apua tai kohdeltiin jotenkin kaltoin. Eräs kirjoittaja, joka köyhyydestä ja vanhempansa päihderiippuvuudesta johtuen näki lapsuudenperheessään nälkää, kertoi siitä, kuinka sai apua ystäviensä vanhemmilta.

Olen edelleen kiitollinen ystävieni vanhemmille, jotka taisivat nähdä hätäni, vaikka eivät asiaa ääneen kommentoineetkaan. Minut kutsuttiin usein yökylään, ja sain syödä mahani täyteen.

Kirjoittaja 50

Kirjoittajien vanhemmat ja ystävät esiintyivät tämän teeman kirjoituksissa usein. Heiltä kirjoittajat saivat taloudellista tukea, ruokaa sekä ymmärrystä.

Isovanhemmat riensivät muutaman kerran apuun hädän ollessa todella suuri ja ottivat meille luottoa omiin nimiinsä niin, että saisimme pelastettua luottotietomme.

Kirjoittaja 54

Toinen ystävä tuo kerran kuussa kaksi suurta ruokakassillista, ja joskus antaa rahaakin. Miten vaikeaa on ottaa apua vastaan. Miten pahalta se tuntuu. Ja miten hyvältä, että on tällainen ystävä. Miten voin ikinä korvata tämän takaisin.

Kirjoittaja 70

Jotkut kirjoittajat kertoivat tuntemattomista, jotka heitä olivat auttaneet. Avun saamisen tilanteet olivat kirjoittajille monesti haastavia avun antajasta riippumatta, apua oli vaikea ottaa vastaan. Kuitenkin vilpittömin mielin, ilman tuomitsemista ja syyllistämistä annettu apu otettiin kiitollisena vastaan.

Toinen kerta mitä mä muistan olis eräs nainen, joka antoi varovasti 5 euroa. Se oli jo vaihtanut yhden lelun jauhelihapakettiin ja silti se varovasti tarjos rahaa. Ei mitenkään ylpeesti tai ylimielisesti vaan just silleen varovaisesti, se tavallaan säilytti mun ihmisarvon, --

Kirjoittaja 57

Näissä teksteissä kirjoittajiin kohdistui ilmivaltaa (Dahl 1957, 202 – 204). Kirjoittajien läheiset tai muut elinpiirin ihmiset käyttivät kirjoittajiin valtaansa usein tilanteissa, joissa konfliktia ei ilmennyt. Kirjoittajat kuvasivat avun saamisen tilanteita kahdelta kantilta, joko kiitollisuuden tai vaivaantuneisuuden kautta. Tilanteissa, joissa kirjoittajat kuvasivat avunvastaanottamisen olevan hankalaa, kirjoittajat kuvasivat jonkinlaista vallattomuuden kokemusta. Kuten yllä, auttaja tarjosi kirjoittajalle rahaa varovasti, antaen kirjoittajalle mahdollisuuden olla ottamatta avun vastaan, ja loi näin myös kirjoittajalle kokemuksen vallasta – ja ihmisarvosta.

Tilanteet, joissa toimijoina oli henkilöiden sijasta organisaatioita tai instituutioita edustivat muun muassa lukesilaista valtaa. Seuraavaan vallan kohteen teemaan niputettiin kaksi erilaista toimijaa, pankit ja vuokranantajat. Näillä toimijoilla oli kirjoituksissa sellaista kiistämätöntä valtaa, jota muilla toimijoilla ei ilmene. Siinä, missä esimerkiksi viranomaisia haastettiin kirjoituksissa, oli pankeilla ja vuokranantajilla selkeää ilmiselvää vaikutusvaltaa, jota ei edes yritetty kyseenalaistaa.

Kirjoituksissa kerrottiin siitä, kuinka pankit olivat instituutioita, joissa köyhillä ei ollut tilaa tai paikkaa, itseään pitää puolustella ja omaa tilannettaan selitellä.

Asunnon ja rahoituksen etsiminen, ja kiinteistövälittäjien tapaaminen tuntui todelliselta maailmojen törmäämiseltä, luokka- ja varallisuusrajojen ylityksiltä. Oli raskasta ja suututtavaa todistella omaa maksukykyään ja selittää omaa elämäntilannetta kerta toisensa jälkeen pankeille. Olen epäilyttävä vaikka hieman omaisuutta perinkin, pienituloinen ihminen; yksinhuoltaja, jonka lasten isä ei osallistu lasten elatukseen mitenkään, elän apurahalla ja Kelan tukien varassa; köyhyysrajan tuntumassa ja jatkuvassa tilastollisessa syrjäytymisvaarassa.

Kirjoittaja 12

Oli myös tilanteita, joissa kirjoittajia ei katsottu toivotunlaiseksi asiakkaaksi. Eräs kirjoittaja kertoo, kuinka oli joutunut pankissa asioita hoitaakseen ottamaan työnantajansa mukaan, ikään kuin vakuutena siitä, että hän on luotettava asiakas. Tässä tilanteessa kirjoittajan työnantajalta löytyi sellaista uskottavuutta, jota asiakkaalla ei ollut.

Asia ratkesi vasta silloin, kun työnantajani tuli mukaan pankkiin ja takasi minut. Sain vihdoin ja viimein kotivakuutuksen ja löysin asunnon ---.

Kirjoittaja 01

Vuokranantajien kanssa tilanne on vastaavanlainen. Kirjoituksista ilmenee, ettei asemaa suhteessa vuokranantajaan koeta hyvänä. Asioista yritetään neuvotella, mutta vuokranantajan päätöksiin on sopeuduttava.

Joudunkin tässä kuussa käyttämään kaikki tuloni vuokrarästien maksamiseen tai saamme hädän. En kyllä tiedä riittävätkö rahat rästien maksamiseen. Yritin monet kerrat sovitella tilannetta, mutta mikään ei kelvannut. Koko puuttuvan summan maksaminen kerralla on todella hankalaa.

Kirjoittaja 16

Pankkien ja vuokranantajien valtaa on mielekkäin verrata Lukesin (2021, 33) kolmannen ulottuvuuden valtaan. Huomionarvoista kirjoituksissa on se, että vaikka pankit tai vuokranantajat tekivät päätöksiä, joista koitui kirjoittajille elämää erittäin paljon hankaloittavia seuraamuksia, asunnottomuutta ja maksukyvyttömyyttä, ei pankkien tai vuokranantajien asemaa tai toimintaa kritisoitu tai kyseenalaistettu. Nämä toimijat olivat kirjoituksissa kirjoittajien moitteiden ja paheksunnan ulottumattomissa, kuten vallitseva systeemi Lukesin (2021, 33) valtateoriassa.

Kolmas sektori -teemaan sisältyi toimijoita, jotka asettuivat kirjoituksissa viranomaisenkaltaiseen asemaan. Nämä toimijat olivat pääosin erilaisia järjestöjä sekä seurakuntia, mutta myös löyhemmin järjestäytyneitä toimia ja ihmisryhmiä. Koska tämän kategorian toimijat eivät olleet viranomaisia, ei heillä ollut käytettävissään myöskään viranomaisvaltaa eivätkä heidän toimenpiteensä voineet siten ulottua tarjoamaansa apua tai palvelua pidemmälle. Näiden toimijoiden valta ulottui vain siihen, päättävätkö he antaa tai olla antamatta palveluaan tai apuaan, mikä tietysti itsessään oli kirjoituksissa erittäin merkityksellistä.

Kuten viranomaisten kategoria, myös kolmas sektori sisälsi sekä kirjoittajalle suotuisia että epäsuotuisia tilanteita. Erityisen paljon huomiota kirjoituksissa oli saanut järjestöjen ja seurakuntien ruoka-apu. Muutamat kirjoittajat kuvasivat ruoka-apua ja sen jakoja neutraaleina tilanteina. Kuitenkin siitä kuvattiin useita melko samanlaisia kokemuksia, joissa kirjoittaja koki paitsi ruoka-avun hakemisen itsessään, myös ruoka-avun jaon nöyryyttävänä tai alistavana ja valta-asetelman työntekijöiden ja asiakkaiden välillä ilmeisenä.

Paikalle saavuttuamme saimme heti kovaäänistä tiuskimista leipäjonon käytännöistä ja kuin alistettu karjalauma asetuimme paikoillemme odottamaan pääsyä sisätiloihin. Ovella vahdissa oli riuska nainen varustettuna lempeän jämärän äänen sijaan kovalla ja kylmällä äänensävyllä, käskyttäen ihmisiä sisään " Kaksi sisään ja jono poikki tästä!". --- tunsin olevani pohjasakkaa, se nopeasti liiskattava muurahainen, joka on kevään tullen keplotellut sitkeästi tiensä sisälle.

Kirjoittaja 35

Yllä olevan sitaatin kirjoittaja jatkaa kuvausta tilanteesta kertomalla, että häntä syytettiin nirsoilusta, koska etsi ruokavalionsa vuoksi kasvisruokaa ruoka-aputilaisuudessa. Hän ei painostavan tilanteen vuoksi uskaltanut olla ottamatta liharuokia, joita ei siis itse edes syönyt.

Kolmas sektori tarjosi kirjoittajille kuitenkin myös tilanteita, jotka tuottivat hyvää tai joissa kirjoittaja koki saaneensa tarvitsemaansa apua.

--- olen saanut apua monelta taholta vuosien varrella. Kirkon diakonia, yhdistykset, pelastusarmeija, ruoka-apu sekä fb-avustusryhmä ovat auttaneet ruoka-avustuksilla sekä vaatteenapuna. Lapseni harrastukseen olemme saaneet apua kaupungin sosiaalitoimelta, tukikummeilta, säätiöiltä ja järjestöiltä.

Kirjoittaja 46

Kirjoituksissa kolmas sektori näyttäytyi viranomaisten työtä täydentävänä toimijana, jonka valta on kuitenkin huomattavasti suppeampi. Pääosin valta ilmenee paitsi päätöksissä avunsaamista koskien, myös kolmannen sektorin työntekijöiden tavassa kohdata kirjoittajat. Kolmannen sektorin puoleen kirjoituksissa käännyttiin usein silloin, kun julkinen sektori ei syystä tai toisesta tarjonnut apua tai ratkaisua kirjoittajan tilanteeseen. Kolmannen sektorin vallan saattoi ajatella sisältyvän Bachrachin ja Baratzin authorityyn. Kyse ei ollut viranomaisvallasta. Vallalla oli kirjoituksissa merkittävä vaikutuksensa, sillä apua saattoi saada tai se saatettiin kieltää, mutta vallalla ei ollut käytössä huomattavia sanktioita. Valta oli rationaalista ja suhteellista. (Bachrach ym. 1970, 37.) Lukesilaiseen järjestelmä-uskoon suhteutettuna kolmas sektori ei ollut kirjoituksissa yhtä vakaa toimija kuin viranomaiset. Merkittävästä asemastaan ja toiminnastaan huolimatta kolmas sektori ei ollut samalla tavoin luonnonluoma vallanpitäjä.

Työ -teemaa sisällytettiin tilanteet, joissa muut toimijat olivat käyttäneet valtaansa kirjoittajiin työhön ja työelämään liittyvissä tilanteissa. Työstä kirjoitettiin arvona sinänsä ja keinona ilmaista tai toteuttaa itseään, mutta myös paremman elämän mahdollistajana siitä saatavan palkan myötä. Työhön liittyen kirjoittajat kokivat vallan kohteena olemista pääasiassa kahdessa eri tilanteessa - töitä saadessaan tai töiden syystä tai toisesta loppuessa.

Sitten minulla kävi tuuri ja minulle soitettiin pääkaupunkiseutulaisesta yrityksestä, haluaisinko tulla sinne töihin. Kävin työhaastattelussa ja viikon päästä olinkin jo töissä siellä.

Kirjoittaja 16

Töiden saamista kuvataan tuurina ja onnena, sekä pitkien työnhakuprosessien tuloksenä. Työnantajilla kuvailtiin olevan paljon valtaa ja heidän käytöstään kuvattiin toisinaan jopa mielivaltaisuuksi. Työnantajat edustivat usein kirjoituksissa toimijaa, joilla oli valtaa käskyttää ja vaatia kirjoittajia toimimaan haluamallaan tavalla, eikä työpaikka kuitenkaan ollut turvattu.

Työnantaja tahtoo alaisikseen 29-35-vuotiaan työkokemuksella varustettuja 17-kesäisiä, jotka eivät kyseenalaista simputusta ja määräyksiä.

Kirjoittaja 49

Kirjoituksissa työnantajilla oli sellaista valtaa, jota kirjoittajilla ei ollut. Heillä oli valtaa päättää työn antamisesta ja loppumisesta, valtaa asettaa työntekijöille vaatimuksia työntekemisen ja kouluttautumisen suhteen. Kuten pankkeja ja vuokranantajia koskien, ei myöskään työnantajien valta-asemaa kyseenalaistettu. Lukesin valtateorian (2021, 33) mukaisesti asetelma nähtiin muutamaa poikkeusta lukuunottamatta itsensäselvänä. Vaikka työnantajan toimintaan saatettiin kohdistetaa kritiikkiä, ei asemaa kyseenalaistettu.

Siinä, missä työ kosketti useampia kirjoittajia aineistossa, oli kiusaaminen teemana määrällisesti pienempi. Mainintoja oli koko aineistossa vain kahdeksan. Kuitenkin niissä kirjoituksissa, joissa kirjoittaja kertoi tulleen kiusatuksi, joko työpaikallaan tai koulussa, oli sillä erittäin suuri vaikutus kirjoittajan elämään ja sen kulkuun. Vallankäyttö oli kiusaamistilanteissa ilmeistä ja kirjoittajat kokivat selkeää vallan kohteena olemista.

Jatkuvaa ylemmän tahon työpaikkakiusaamista. Eihän sitä kroppa kestä, vapaapäivät mietit työasioita ja työvuorossa yrität olla kyynelehtimättä, edes kerran.

Kirjoittaja 21

Kirjoituksissa työpaikkakiusaaminen johti kirjoittajan irtisanoutumiseen, kuten yllä, ja koulukiusaamista kuvaavissa kirjoituksissa eristäytymiseen, mielenterveysongelmiin sekä suuriin haasteisiin koulunkäynnissä, joiden vaikutus kantoi pitkälle kirjoittajien aikuisuuteen. Koulukiusaamisen aiheuttamat ongelmat ja vaikeudet olivat kirjoittajien mukaan osallisina tai jopa juurisyinä heidän kokemalleen köyhyydelle.

Koska olin koko kouluajan koulukiusattu, minulla oli perinteinen ”kiusattujen syndrooma” tulla hyväksytyksi ihan kenelle vaan joten se toi eteen huonoja ihmissuhteita ja monien vuosien itsensä etsimistä. Tuli kouluttauduttua väärälle alalle ja oli lyhyitä työsuhteita.

Kirjoittaja 44

Kirjoituksissa, joissa kirjoittajat kokivat kuvasivat vallan ilmenemistä kiusaamisen kautta, ei tuotu ilmi kiusaamiseen puuttumista organisaation taholta. Kirjoittajat jäivät näin ollen kiusaamistilanteissa yksin ja heidän valtansa ja resurssina puuttua siihen olivat rajalliset, elleivät olemattomat. Tämä johti ratkaisuyrityksiin esimerkiksi jo kuvatun irtisanoutumisen kautta tai koulumaailmassa lyöttäytymällä sellaiseen kaveriporukkaan, joka sai kiusaamisen loppumaan.

Teksteihin, joissa käsiteltiin kiusaamista, sisältyi Dahlin ilmivallan lisäksi osin Bachrachin ja Baratzin kuvaamaa valtaa. Bachrach ja Baratz kuvaavat manipulaation olevan suhteetonta ja epärationaalista valtaa, ja konflikti tai epäkohta voi olla piilossa. Kiusaamisen seuraukset olivat kuitenkin useissa kirjoituksia ilmeisiä. Siten teema ei täysin yhtenekään Bachrachin ja Baratzin manipulaatio-valtaan. Kuitenkaan esimerkiksi Dahlin ilmivalta ei ole riittävä kuvaamaa kiusaamisen kaltaista vallankäyttöä, jonka prosessi ja päämäärä eivät välttämättä ole ilmiselvästi nähtävillä. (Bachrach ym., 1970, 37, Dahl 1957, 201 – 202.)

Siinä, missä vallankäyttäjän -kategoriassa eroaminen esiintyi kirjoittajan hyvinvointia ja elämänlaatua parantavana asiana, eroamista kuvataan vallan kohde -kategoriassa traumatisoivana ja elämänlaatua huomattavasti heikentävänä. Ero ja hylkääminen esiintyi kirjoituksissa kaksikymmentä kertaa, poikkeuksetta mielen ja arjen tasapainoa järkyttävänä tapahtumana. Kirjoituksissa kerrotaan eron ja hylkäämisen psyykkisten vaikutusten ohella myös niistä taloudellisista vaikutuksista, joita ero on tuonut mukanaan.

On kulunut kolmisenkymmentä vuotta mieheni konkurssista – miehen, joka jätti minut, lapset, vanhat sairaat vanhempansa, kodin ja velat – minulle jäi vastuu kaikesta ja häpeä.

Kirjoittaja 40

Hylkäämiskokemuksilla kerrotaan kirjoituksissa olevan kauaskantoisia vaikutuksia. Hylätyksi tuleminen on aiheuttanut yksinäisyyden ja arvottomuuden tunteita sekä katkeruutta siitä, että vaikka kirjoittaja itse on tarjonnut muille apuaan, ei hän sitä itse tarvitessaan saa.

Olen raahautunut maksuttomana tukihenkilönä milloin minnekin, kun apua ja käsiparia on tarvittu, olen ollut valmis auttamaan niin lähisuvun kuin muidenkin kohdalla. Kun itse tarvitsisin apua, on maa niellyt ihmiset ympäriltäni. Kuole, niin saat olla yksin, sairastu niin saat jäädä yksin.

Kirjoittaja 49

Kirjoituksissa ero ja hylkääminen näyttäytyi väkivallan ohella merkittävimpänä vallankäyttämisenä ihmissuhteissa. Näiden toimien kohteeksi joutuneet kirjoittajat ovat pahimmillaan kuvanneet tapahtumien seurauksineen seuraavan heitä vuosikymme-

niä, jopa koko loppuelämän, paitsi niiden aiheuttamien psyykkisten ja emotionaalisten, myös taloudellisten vaikutusten vuoksi. Myös näissä teksteissä kirjoittajiin kohdistui ilmivallaksi luettavaa valtaa, jossa vallankäyttäjän toimineen ja toiminnankohhteineen oli selkeästi havaittavissa eikä toiminnan seurauksista jäänyt epäselvyyttä. (Dahl 1957, 201 – 202.)

Kiusaamisen tavoin ihmissuhteissa ilmenevää valtaa olivat myös hyväksikäyttämisen tai huijaamisen tilanteet. Hyväksikäyttämistä esimerkiksi taloudellisen hyödyn saavuttamiseksi kuvataan kuudessa kirjoituksessa. Huijaamista esiintyy seitsemästi. Kirjoittajiin on kohdistunut taloudellisia huijauksia ja vallankäyttäjää näissä tilanteissa ovat työnantaja, viranomainen, puoliso ja entinen puoliso sekä tuttavat, joiden kanssa on ollut tarkoitus aloittaa yhdessä yritystoimintaa.

Otin ennakkomaksuja ja pikavippejä yritystoiminnan aloittamiseen. Lähetin rahat eteenpäin, ja hän paljastuikin huijariksi. Menetin kaiken.

Kirjoittaja 14

Kirjoituksissa ilmenee paitsi taloudellista, myös esimerkiksi seksuaalista hyväksikäyttöä. Tämän lisäksi kirjoituksista käy ilmi tilanteita, joissa esimerkiksi kiusattu kirjoittaja haluaa miellyttämisen kautta kuulua ryhmään ja hänen haluaan olla osa porukkaa käytetään hyväksi oman edun ja hovin tavoittelussa.

Halusin olla kuin he tai vähintään se, jonka he halusivat minun olevan. Sen seurauksena osallistuin harkitsematta kaikkeen, mihin he minua pyysivät. Varastin Elannosta heille karkkia, vaikka tiesin sen olevan väärin ja ahdistus teki oloni painavaksi. Annoin omastani kaiken, mitä he vain keksivät pyytää.

Kirjoittaja 26

Vallan kohteeksi joutuminen ilmenee näissä teksteissä erityisen vahingollisena. Se on aiheuttanut kirjoittajille henkistä ja fyysistä kipua ja tuskaa, johtanut huomattaviin taloudellisiin ja sosiaalisiin seurauksiin sekä vihan ja katkeruuden tunteisiin.

Toisin kuin edellä ollut kiusaamisen teema, kuvaa asettuu hyväksikäyttämisen ja huijaamisen -teema Bachrachin ja Baratzin manipulaation käsitteeseen täysin. Manipulaatiossa vallankäyttäjän ja vallan kohteen intressit poikkeavat toisistaan, kuitenkin vallan kohde ei ole tästä tietoinen. Valta on ulkopuolisen silmin suhteetonta ja epärationaalista. (Bachrach ym. 1970, 37.)

Viimeisenä muiden toimijoiden kirjoittajiin kohdistamana vallan muotona on väkivalta. Väkivalta on ilmeisimpiä vallan muotoja, joita kirjoittajat teksteissään kuvailivat. Maininnat väkivallasta kasautuivat melko pienelle joukolle kirjoittajia, noin joka kymmenes kirjoittajista kertoo kohdanneensa jonkinlaista väkivaltaa, mutta heidän kokemuksensa väkivallasta olivat moninaisia. Väkivaltaa esiintyy kirjoituksissa

erilaisissa muodoissa. Sitä on kirjoituksissa koettu paitsi fyysisenä, myös taloudellisenä, henkisenä ja uskonnollisena. Eräs kirjoittaja kuvaa kokemuksiaan köyhyydessä elämisestä rakenteellisena väkivaltana.

Nykyinen yhteiskunta tuntuu kuitenkin hyvin pitkälti rakentuneen niin, että köyhien kuuluu pysyä köyhinä. Ihmisten köyhyysloukussa pitäminen on tutkitusti suunnitelmallista, rakenteellista ja henkistä väkivaltaa.

Kirjoittaja 19

Kirjoittajiin kohdistui parisuhteissa taloudellista väkivaltaa. Tätä koettiin etenkin lapsiperheissä. Muutamissa kirjoituksissa kirjoittajat kokivat elävänsä täysin toisella elintasolla puolisonsa kanssa.

Mies ei ymmärtänyt itkuani kohtalostani. Hän muistutti maksaneensa asunnon jo pitemmän aikaa, koska enhän ollut saanut asumistukeakaan, ja hän maksoi sitä edelleen. Hän oli sitä mieltä, ettei hän halua maksaa elämistäni, vaan sain nyt häneltä 300 euroa kuussa rahaa, joka meni kokonaan ruokaani ja puhelinlaskuuni.

Kirjoittaja 28

Kirjoituksissa esiintyy myös äärimmäisiä väkivalta- ja hyväksikäyttötilanteita sekä lasten perheissään kohtaamaa väkivaltaa. Kirjoittajat eivät kuvaile näissä tilanteissa mahdollisesti saamaansa apua. Päinvastoin osassa kirjoituksia kerrotaan siitä, miten avunpyynnöistä huolimatta väkivallan uhri ei saa apua. Vallan kohteena olemisen kokemus on siten hyvin moniulotteinen.

Kirjoituksissa esiin nouseva väkivalta ilmaistaan Dahlin ilmivallan ulottuvuudessa. Vaikka väkivalta erilaisine muotoineen onkin ilmiönä monimutkainen, on se kirjoituksissa ilmaistu hyvin yksinkertaisena vallankäyttönä, jossa vallankäyttäjä kohdistaa valtaa kirjoittajaan ja on siten tulkittavissa ilmivallaksi (Dahl 1957, 202 – 204.)

5.2.4 Poliitikka ja yhteiskunta

Poliitikka ja yhteiskunta -alakategoriaan sisältyi valtaa monella ulottuvuudella ja erilaisten vallankäyttäjien toimeenpanemana. Tämä alakategoria muodostui vastaamaan niihin tilanteisiin, joissa kirjoittaja kuvasi yhteiskunnan subjektina tai ilmaisi asioita, jotka päätetään poliittisesti tai poliittikoin. Alakategoriaa ei ollut mielekästä liittää Viranomaiset -alakategoriaan, koska toimijoina oli joko 'yhteiskunta' tai vallankäyttöä ilmaistiin passiivissa. Myöskään Määrittelyvalta -alakategoria ei sopinut näille teksteille, koska vallankäytön taustalla oli havaittavissa esimerkiksi poliitikkassa asetettuja poliitikkoja.

Kirjoituksista käy ilmi melko yhteneväinen kokemus siitä, että kirjoittajat kokevat olevansa jollain tapaa yhteiskunnasta erillisiä ja irrallisia. Yhteiskunta arvioi, tuomitsee, lokeroi ja määrittelee heitä, vaikeuttaa heidän elämäänsä erilaisin poliittikoin

tai poliittisin ratkaisuin. Nämä prosessit toteutetaan kirjoittajien elämänpiirin ulkopuolella siten, että he ovat objekteja tai ulkopuolisia tarkastelijoita.

Sotea vatkataan suuntaan ja toiseen sekä kolmanteen, kun haalitaan liian suurta kokonaisuutta, se ei koskaan tule onnistumaan niin, ettei köyhä kansanosaa kärsisi.

Kirjoittaja 40

Työttömien kovaa ydintä yhdistää pahoinvointi, joka on syntynyt siitä, että meidät jätettiin oman onnemme nojaan, sairaina, keskeneräisinä potilaina.

Kirjoittaja 76

Politiikka ja yhteiskunta -alakategoria tuo esille sekä foucault'laista, että lukesilaista valtaa. Foucault'n kuvaus vallan mekanismeista, jotka ovat vuosisatojen saatossa rakentuneet toistensa päälle päämääränään väestön koko elämänkaaren hallitsemisesta persoonattomasta valtiojärjestelmästä käsin kuvaa hyvin kirjoittajien kokemuksia passiivi-muotoon kirjoitetusta yhteiskunta-entiteetistä, jonka vallankäytön alaisia he ovat (2010a). Tämän ohella Lukesin (2021, 33) kolmannen ulottuvuuden valtaa voi nähdä tilanteissa, joissa kirjoittajat saattavat kritisoida yhteiskuntaa ja sen toimintaa, kuitenkin tuomatta esille sen tarvetta muuttua saati vaihtoehtoisia tapoja järjestää yhteiskunta palveluineen. Näin yhteiskunnasta muodostuu kuva persoonattomana kirjoittajiin toimintansa kohdistavana toimijana, josta kirjoitetaan pääsääntöisesti negatiiviseen sävyyn, mutta joka kuitenkin on jotain muuttumatonta ja luonnollista – jotain, mihin kirjoittajat eivät positiostaan voi puuttua.

5.3 Vallattomuus

Vallattomuus -kategoriaa määrittää kirjoittajien kokemus siitä, ettei heillä ollut valtaa, mahdollisuuksia, tilaa tai resursseja toimia ja he kokivat osattomuutta ja objektiutta. Kategoria on jaettu kolmeen alakategoriaan, jotka ovat muotoutuneet Karjalaisen ja Raivion osallisuuden kolmijakoa (2013) sekä Amartya Senin capability poverty -käsitettä (1999) ja Göran Therbornin resurssien eriarvoisuutta (2014) mukailleen.

Ilmeisten seurausten ja tapahtumien sijasta tässä kategoriassa vallankäytön vaikutukset näkyvät kirjoittajien vallan ja osallisuuden kokemuksissa. Monissa tämän tutkielman aineiston kirjoituksista käytiin läpi kirjoittajan toiveita paremmasta tulevaisuudesta. Tämän alakategorian jakoa ja muodostumista selvennetään kappaleissa kertomalla lyhyesti siitä, miten kirjoittajat suhtautuivat paremman elämän toivomiseen.

5.3.1 Vieraantuminen ja irrallisuus

Tähän alakategoriaan otettiin mukaan ne tekstit, joissa kirjoittaja ilmaisi kuulumattomuuden ja irrallisuuden kokemuksiaan. Näitä kokemuksia ja tilanteita ilmeni erilaisissa toimintaympäristöissä ja elämäntilanteissa, mutta leimallista alakategorialle oli kuitenkin se, ettei kirjoittaja kokenut olevansa osallinen ympäröivästä maailmasta. Maailma ei kuulunut hänelle eikä hän maailmalle. Näihin teksteihin ei sisältynyt osallisuutta ja sen mukanaan tuomaa kokemusta vallasta tai valtaisuudesta, vaan vahvasti identiteettiin syöpynttä vierautta ympäröivästä yhteiskunnasta.

Köyhyys merkitsee minulle häpeää. Se merkitsee sitä, että olen yhä uudelleen väärä ihminen väärässä paikassa väärään aikaan. Se on kykyä tunnistaa paremmat ihmiset ja painaa katseensa alas, se on pelkoa kiinnijäämisestä. Köyhyys on jatkuva, painava tunne siitä, että minä en kuulu tänne, minulla ei ole oikeutta olla näiden ihmisten kanssa, minä kuitenkin jossain vaiheessa romahdan.

Kirjoittaja 50

Maailmalla ei ollut mitään tarjottavaa näissä teksteissä, ei omaa paikkaa tai mahdollisuuksia. Kokemus, ettei kirjoituksissa normaaliksi nähty elämä tarjonnut minkäänlaista tarttumapintaa eikä mahdollisuuksia sen saavuttamiseen ollut, ajoi kirjoittajien ajatukset toivottomuuteen ja luottamus elämän kantamiseen katosi.

Kun toiveet ja pyrkimykset eivät kohtaa realimaailman kanssa, niin jossain kohtaa se lapsenomainen usko ja luottaminen elämän kantamiseen vähitellen hiipuu. Pakon edessä elämä muuttuu näköalattomaksi, toiveet madaltuvat ja muuttuvat.

Kirjoittaja 34

Karjalaisen ja Raivion mukaan (2013, 16) yksi osallisuuden ulottuvuuksista on yhteisöllisyys ja yhteiskuntaan kuuluminen. Kirjoituksissa, joissa kerrottiin vieraantumisesta ja vetäytymisestä, kuulumisen tunne oli joko puuttunut jo lapsuudesta saakka ylisukupolvisen köyhyyden myötä tai näivettynyt köyhyyden aiheuttaman irrallisuuden kokemuksen kautta. Kirjoittajien tunteet siitä, etteivät muut ymmärtäneet heitä, että he olivat muille näkymättömiä, että he jäivät paitsi siitä hyvästä, jota yhteiskunnalla oli tarjota tai kokivat olevansa sen silmissä arvottomia, saivat vallan ja osallisuuden tunteet katoamaan. Kirjoittajat eivät kokeneet omaavansa mahdollisuuksia toimia omaa tilannettaan muuttaakseen - näitä mahdollisuuksia ei yksinkertaisesti ollut olemassa heille. Teksteistä puuttui osallisuutta kuvaavan kuulumisen lisäksi kokemus oikeudenmukaisesti jakautuvista toimintamahdollisuuksista (Karjalainen ym. 2013, 16). Kirjoituksissa ilmeni, ettei kirjoittajilla ollut valtaa, koska he eivät kokeneet kuuluvansa yhteiskuntaan, jossa valtaa voisi käyttää. Irrallisuuden kokemus vei tunteet siitä, että heillä olisi tilaa yhteiskunnallisella toimintakentällä. Näissä teksteissä toiveet paremmasta tulevaisuudesta olivat kadonneet.

5.3.2 Objektius ja osattomuus

Objektius ja osattomuus -alakategoria sisältää kirjoituksia, joissa kirjoittajat kuvasivat tilanteita, joissa he olivat muiden armoilla tai osattomia omassa elämässään siten, että vaikka he näkivät keinoja muuttaa elämäänsä ja tilannettaan, pääsy näihin keinoihin estyi tai estettiin.

En ansaitse uutta mahdollisuutta, enkä saa tehtyä tekemättömäksi. Joten tätä velkaa maksan sitten, seuraavat vuosikymmenet.

Kirjoittaja 86

Eräässä tuoksuttomassa työpaikassa työkaverini käytti voimakkaita tuoksujia, vaikka tiesi astmastani. Tästä oli turhaa puhua esimiehelle, joka itsekin käytti tuoksujia. Oli siis vaikea löytää ylipäätään mitään työtä, koska alallani oli ylitarjontaa terveistekin työntekijöistä.

Kirjoittaja 65

Osassa kirjoituksia kirjoittaja kertoi kokevansa, että oli sivuosassa omassa elämässään. Elämä tapahtui niin, ettei hänellä ollut siihen vaikutusvaltaa. Kirjoittajat ilmaisivat olevansa kuin vain sivustaseuraajia tai että elämä soljui virtana heidän ohitse.

Opiskeluni yliopistossa ja korkeakoulututkintoni ovat ajaneet minut taloudelliseen ahdistukseen. Mitä korkeampi koulutusasteeni on ollut, sitä huonompia ovat työni ja palkkani olleet.

Kirjoittaja 23

Teksteissä kerrottiin toiveista, jotka eivät toteutuneet sekä elämästä, josta ei tullut sel-laista kuin kirjoittaja oli suunnitellut. Kirjoittajilla ehkä oli teksteissään toiveita, mut-teivat he uskoneet niiden toteutuvan. Toiveista oli tullut huvituksia pikemminkin kuin asioita, joita todellisuudessa oli järkeä edes yrittää tavoitella.

Näissä kirjoituksissa puuttui kokemus siitä, että kirjoittajalla olisi mahdollisuus vai-kuttaa elämäänsä ja valtaisuuden ja toimijuuden kokemuksta ei ollut. Vaikka kirjoittaja olisikin toiminut, ei sillä ollut hänen tilanteeseensa vaikutusta tai vaikutus oli jopa negatiivinen. Kirjoittajan elämää koskevat päätökset teki joku toinen, kuin kirjoittaja itse. (Karjalainen ym., 2013, 15.)

5.3.3 Vallattomuus, kyvyttömyys ja resurssien puute

Vallattomuus, kykenemättömyys ja resurssien puute -alakategoria sisältää ne tekstit, joissa ilmenee Amartya Senin (1999, 87–88) capability poverty- ja capability ap-proach -käsitteiden mukaista pystyvyyden tai kyvykkyyden puutetta sekä Therbor-nin resurssien vajavaisuutta (2014, 4. luku).

Ajauduin haitallisiin ja hyväksikäyttäviin ihmissuhteisiin ja moniin muihin huonoihin elämänvalintoihin, koska minulta puuttuivat sekä keinot suojella itseäni että osaamista rakentaa hyvää elämää.

Kirjoittaja 26

Alakategoriaan valikoituneissa teksteissä kirjoittajat kertoivat siitä, miten heidän oli vaikea tai mahdoton edes tavoitella oman tilanteensa muuttamista. He kuvailivat vallinnanmahdollisuuksien puutetta ja kykenemättömyyttä toimia tavoilla, jotka olisivat olleet heille itselleen parhaaksi.

Pyörin siellä täällä enkä osannut tai jaksanut hakea apua tilanteeseeni vaikka näin jälkikäteen ajateltuna monet tekoni olivat tietyllä tapaa avunhuutoja.

Kirjoittaja 63

Joukkoon kuului kirjoittajia, jotka kokivat, etteivät he olleet koskaan saaneet keinoja tyydyttävään elämään. Toisilla taas köyhyyden, muiden sosioekonomisten ongelmien sekä sairastumisen aiheuttama psyykinen ja fyysinen kuormitus oli niin huomattavaa, ettei kirjoittaja yksinkertaisesti kokenut omaavansa voimavaroja muuhun kuin hengissä pysyttelemiseen.

Miten kaivaa itsensä köyhyyden kuopasta, jos lapio ei meinaa suurimmaksi osaksi ajasta edes pysyä kädessä?

Kirjoittaja 20

Erityisesti tässä alakategoriassa kävi selväksi, kuinka useiden päällekkäisten, risteävien ja toisiinsa lomittuvien hyvinvoinnin haasteiden kietoutuminen vyyhdiksi aiheuttaa yksilölle valtavia haasteita ylläpitää toimintakykyä ja elämiseen riittävää elintasoa (Sen 1999, 88–87). Myös ilmeinen resurssien vajavaisuus (Therborn 2014, 4. luku) heikensi merkittävästi kirjoittajien toimintamahdollisuuksia.

5.4 Tulosten yhteenveto

Tutkimuksen aineistona toimii noin 350-sivuinen materiaali arkielämän kuvauksia. Vaikka kirjoituksissa ei pääsääntöisesti kirjoiteta vallasta sen tässä tutkimuksessa esitellyllä käsitteistöllä, on suurimmassa osassa aineistoa havaittavissa valtaa, joko sen kohteena olemisen, sen käyttämisen tai sen puutteen kautta.

Vallan ensimmäisessä ulottuvuudessa ilmenevä ilmivalta on helpoiten havaittavissa (Dahl 1971, 39) – se on toimintaa, jolla on ilmeisiä vaikutuksia kirjoittajan elämään. Tapahtumat kuten vankilaan joutuminen tai lapsen huostaanotto ovat selkeimpiä kirjoittajan kokeman eksplisiittisen vallan ilmentymiä.

Vallan toisen ulottuvuuden ilmiöt ovat hienovaraisempia, mutta silti aineistosta havaittavissa. Bachrachin ja Baratzin kuvaamana näkymättömänä valtana voi pitää vaikutusvallan ja manipuloinnin kaltaista vallan käyttöä, jossa ilmenee selkeä toimijoiden intressien ristiriita (Bachrach ym. 1970, 37). Kirjoituksissa tällaista valtaa ilmentää esimerkiksi materiaalisen edun vuoksi toisen toimijan huijaaminen tai hyväksikäyttäminen.

Suhteessa tutkimuksen aineistoon Lukesin teoriassa merkittävää on se, ettei teoria vaadi vallankäytön tilanteisiin konfliktia tai epäkohtaa. Aineiston kirjoittajat ovat vallan kohteena, objekteja toisen toimijan toiminnalle, hyvin erilaisissa tilanteissa, joista osassa yllä kuvattu konflikti tai epäkohta on helposti havaittavissa. On kuitenkin tilanteita, joissa kirjoittajiin kohdistuu toisen toimijan valtaa niin, että lopputulema on kirjoittajan kannalta mieluinen tai suotuista – eikä konfliktia siten ilmene. Koska nämä tilanteet ovat usein olleet kirjoittajille merkityksellisiä tilanteita, joissa hänen tilanteensa olennaisesti paranee tai muuttuu, tutkimukseen haluttiin sisällyttää taustateorioihin myös sellainen teoria, jossa ei ole konfliktin tai risteävien intressien vaadetta.

Vallan neljättä ulottuvuutta edustavan Michel Foucault'n teorian voi ajatella koskettavan kirjoittajia niissä tilanteissa, joissa kirjoittajat kertovat kokevansa painetta toimia tietyllä tavoin, tavoitella tiettyjä asioita tai he kokevat pahaa oloa tai tuskaa joidenkin yleisesti hyväksytyjen meriittien, materian tai tavoitteiden puuttumisesta tai täyttymättömyydestä. Foucault'n teoriaa mukaillen kirjoituksissa ilmenee sellaista persoonatonta valtaa, joka vaikuttaa kirjoittajiin ja heidän elämiinsä ilman, että valalla on jonkinlaista käyttäjää tai seuraamuksia.

Tutkimuksen tutkimuskysymykseen vastataan kolmen muodostuneen valtakategorian avulla. Vallankäyttäjät -kategoria muodostui eksplisiittistä valtaa edustavasta Ilmivalta-kategoriasta, joka sisältää sellaiset tekstit, joissa kirjoittaja on dahlilaista valtaa (Dahl 1957, 201 – 204) käyttäen toiminut joko omaksi tai toisen parhaaksi. Omaksi parhaaksi toimiessaan kirjoittajat kuvasivat usein ihmissuhteiden päättämiseen liittyviä tilanteita. Nämä olivat tilanteita, joissa heidän valtansa oli ilmeisintä ja kiistatonta, tilanteita, joihin ei ulottunut ulkopuolisten toimijoiden, kuten vaikkapa viranomaisten valtaa. Alakategoriassa ilmeni myös toisten hyväksi toimimista, tilanteita, joissa kirjoittajalle itselleen ei koitunut toiminnasta mitään materiaalista hyvää, ainakaan heti. Kuitenkin huomattavaa oli se, kuinka useat kirjoittajat toivat esille köyhien hyvän jakamisen periaatetta. Se, jolla oli rahaa antoi sille, jolla ei ollut ja kun osat vaihtuivat, pystyi toisen apuun luottamaan.

Valtaisuus-toimijuus -luokka rakentui teksteistä, joissa kirjoittajalla oli sellaiset toimintamahdollisuudet, riittävästi resursseja ja tilaa (Therborn 2014, 4. luku), että hän pystyi tavoittelemaan tilanteensa muuttamista tai toimimaan itsenäisesti, täysin omista lähtökohdistaan (Karjalainen ym. 2013, 14). Tällaiset puitteet tuottivat kirjoituksissa esimerkiksi itseilmaisu tai vapaaehtoistyö. Huomattavaa oli myös kieltäytymisen merkitys yksilön osallisuuden ja vallan kokemukselle: tilanteissa, joissa kirjoittaja koki tullessa väärinkohdeksi, hän saattoi todeta, ettei kaipaa apua sellaisilta tahoilta, jotka avun lisäksi tarjoavat väheksyvää kohtelua.

Valtava vallan kohde -kategoria muodostui kahdesta peruskivistä; tilanteista ja toimijoista. Yhtäältä induktiivisesti muodostuneissa alakategorioissa oli kyse niistä tilanteista, joissa kirjoittajaan oli kohdistunut valtaa. Toisen peruskiven muodostivat toimijat eli vallankäyttäjät, jotka kohdistivat kirjoittajaan valtaansa. Näistä jälkimmäinen oli kirjoituksissa ilmiönä suurempi, sillä kirjoittajat usein ilmaisivat sen, kuka valtaa on heihin käyttänyt. Merkittävimpänä vallankäyttäjänä tutkimuksessa oli viranomaiset, jotka lähes poikkeuksetta käyttivät kirjoittajiin dahlilaista, eksplisiittistä valtaa (Dahl 1957, 201–204). Myös muut valtateoriat olivat tutkimuksessa edustettuina. Lukesilaista (1974, 11–19) valtaa oli havaittavissa tilanteissa, joissa kirjoittaja kyseenalaistamatta sopeutui viranomaisten tai muun toimijan päätöksiin, olivatpa ne hänelle edullisia tai eivät. Bachrachin ja Baratzin pakkoa, vaikuttamista, auktoriteettia, voimaa ja manipulaatiota (1970, 37) ilmeni etenkin valtatilanteissa, silloin, kun kirjoittajaa kyykytettiin, huijattiin tai kiusattiin. Foucault'n teoria (2010a, 69–67) oli merkittävä tilanteissa, joissa kirjoittaja ei ilmaissut subjektia, mutta koki objektiutta. Tällaisissa tilanteissa, joita kertyi etenkin Määrittelyvalta -alakategoriaan, kirjoittaja koki painetta toimia tietyllä tavoin, koki olevansa jollain tapaa huono tilanteensa takia tai kuvaili sitä, millainen ihminen pitäisi olla – ja millainen ei itse ole. Lisäksi Poliitiikka ja yhteiskunta -alakategoriassa ilmeni tilanteita, joissa kirjoittaja kuvaili Foucault'n turvallisuuden mekanismien tyyppistä vallankäyttöä, jota ei ole liitettävissä vallankäyttäjän -persoonaan, mutta jonka vaikutusvalta on silti kiistaton.

Vallattomuus -alakategoria edusti yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta haasteellisinta, sillä kirjoittajat ilmaisivat olevansa tilanteissa, joissa he ovat niin kyvyttömiä toimimaan, ettei keinoja muuttaa oman elämän suuntaa ole. Kyse oli tilanteista, joissa resursseja ei ollut (Therborn 2014, 4. luku), tai jos oli, ne kuuluivat kehon hengissä pitämiseen eikä resursseja riittänyt elämään puhaltamaan henkeä osallisuuden kokemiseen. Kirjoittajien tilanteet olivat toivottomia. Osallisuus-puheen sijasta näille ihmisille elintärkeää olisi ollut saada sellaista kaikkia tarpeita tyydyttävää moniammatillista apua, jolla purkaa sitä pahoinvoinnin vyyhtiä, joka monien elämään oli päässyt syntymään (Sen 1999, 88–89), joka olisi mahdollistanut sisäisten resurssien suuntaamisen itsestä ulospäin, sen sijaan, että mielen täytti pyrkimys pysyä hengissä.

Tuloksista selviää valtakategorioiden rakenteiden ja sisällön lisäksi myös se, että tämänkin tutkielman teoriapohjassa toisiinsa liitetyt valta ja osallisuus ilmenevät yhdessä. Vallankäyttäjä kategoria oli ainoa, jossa kirjoittajat ilmaisivat osallisuutta. Kahdessa muussa kategoriassa kirjoittajilla ei ollut kokemusta vallasta sen paremmin kuin osallisuudestaan.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Viimeisessä luvussa käyn lyhyesti läpi tutkielmani tulokset ja arvioin pohdinnassa pro graduni tutkimusprosessia. Luvun viimeisessä kappaleessa tarkastelen tutkimukseni tuloksia suhteessa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja esitän tutkimukseni perusteella muodostamani käsityksen köyhyyden värittämisestä vallan ja osallisuuden ilmiöistä.

6.1 Tutkielman tulokset

Tämän tutkielman tutkimustehtävä oli havainnoida köyhyyden vaikutusta vallan kokemukseen sen erilaisilla yksilöä koskettavilla ulottuvuuksilla. Tutkielman tutkimuskysymys on *Millaisia valtakategorioita köyhyyttä käsittelevissä kirjoituksissa rakentuu*. Tutkimuskysymykseen vastattiin sisällönanalyysin keinoin. Tutkimuksessa muodostettiin kolme sisällöllisesti erilaista vallan kategoriaa: vallankäyttäjä, vallan kohde sekä vallattomuus, joiden rakenteet käyn alla läpi.

Tutkimuksen tuloksissa havaitaan, että köyhiksi itsensä kokevien ihmisten kirjoituksissa vallan kohteena olemisen kokemukset ovat vallan kokemuksista merkittävimpiä. Vallan kohde -kategoria oli huomattavasti kahta muuta kategoriaa suurempi, sisältäen yli 530 tekstiosiota. Tämän lisäksi vallankäyttötilanteet olivat erityisen vaikeita - vallankäyttö johti elämien muuttumiseen, niin hyvässä kuin pahassa ja se ulottui kirjoittajien kaikille elämän osa-alueille. Valtaa käyttäviä tahoja oli kirjoituksissa useita, joista merkityksellisin yksittäinen toimijataho olivat viranomaiset. Viranomaisten vallankäyttö muodosti lähes puolet kategorian sisällöstä.

Toiseksi suurin valtakategoria oli vallattomuus. Vallattomuus -kategoria sisälsi kirjoittajien kokemuksia vallan puutteesta ja tutkimuksessa selvisi tämän kokemuksen juontuva vieraantumisen, irrallisuuden, objektiivisuuden, osattomuuden, kyvyttö-

myyden ja resurssien puutteen kokemuksista. Tässä kategoriassa ilmeistä oli kirjoittajien kokemus vallan ja toimintamahdollisuuksien vähäisyydestä. Vallattomuuden ja osattomuuden kokemus oli erittäin syvää.

Kolmas ja pienin valtakategoria oli vallankäyttäjän kategoria. Kategoria muodostui 159 tekstistä, joista vain 35 mainintaa liittyi kirjoittajien toisiin toimijoihin kohdistamaan eksplisiittiseen valtaan. Vallankäyttämisen toinen alakategoria oli valtaisuus-toimijuus. Tähän kategoriaan sisältyivät tilanteet, joissa kirjoittajan ulospäin suuntautuva toiminta ei ollut eksplisiittistä valtaa, mutta hän pystyi sillä jollain tavoin muokkaamaan omaa tilannettaan.

Tutkielmani perusteella minusta on ilmeistä, että köyhyys vaikuttaa yksilön toimijuuteen – ja siten osallisuuteen ja valtaan. Köyhyys luo sellaista resurssien vajavaisuutta, joka ulottuu paitsi materiaaliselle tasolle, myös toimijuuden, osallisuuden ja vallan kentille. Köyhyys pakottaa yksilön alistumaan pakottavalle viranomaisvallalle, pakottaa suuntaamaan resursseja hengissä säilymiseen, sen sijaan, että ne voisi suunnata toimijuuden ja vallan tavoitteluun ja ylläpitämiseen sekä suistaa yksilön yhteiskunnan ulkokehille, missä ei ole valtaa käytettäväksi. Näin köyhyys näyttää muokkaavan osallisuuden ja vallan kokemuksia ja tämä tulee nähdäkseni hyvin ilmi myös tutkimuksessani.

6.2 Pohdinta

Saavutin tutkielmani tavoitteen ja muodostin tutkimuskysymykseeni vastauksen, johon olen tyytyväinen. Tutkielman laajuus oli pro gradu -tutkielmalle riittävä. Päätökseni ottaa käsiteltäväksi vain yksi tutkimuskysymys oli oikea, sillä se mahdollisti valtakategorioiden tarkastelun tasolla, jolla pystyin muodostamaan tutkimuskysymykseen vastauksen sen vaatimalla syvyydellä ja laajuudella. Käyttämäni aineisto oli rikas ja laaja ja se soveltui tämänkaltaiseen tutkimukseen hyvin.

Tärkein onnistumiseni on ollut tämän pro gradun valmistuminen. Sen lisäksi olen työhöni tyytyväinen. Tutkielmassani pystyin käsittelemään ja tarkastelemaan aineiston kirjoittajien kokemusmaailmasta kumpuavia merkityksellisiä huono-osaisuuden ja osallisuuden ilmiöitä, samoja aiheita, jotka ovat aikanaan tuoneet minut yhteiskuntapolitiikan opiskelijaksi. Minulle tärkeää tässä tutkielmassa oli myös se, että pääsin käsiksi sellaiseen osallisuutta käsittelevään teemaan, joka mielestäni liian usein sivuutetaan osallisuudesta keskusteltaessa, käytiinpä sitä yhteiskunnan tai asiakassuhteen tasolla – valtaan. Näitä ajatuksia käyn luvun viimeisessä kappaleessa läpi lisää.

Ensimmäinen, ja uskoakseni melko yleinen, ongelma tutkielman kirjoittamisessa oli aika. Tutkielman aloittamisesta kului useampi vuosi sen loppuunsaattamiseen. Oli erittäin haastava aloittaa pitkän tauon jälkeen keskeneräisen tutkielman työstäminen.

Haasteellista tutkielman toteuttamisessa oli myös aineisto ja sen laajuus. Aineiston sisältöön liittyviä haasteita käyn läpi myöhemmin tässä kappaleessa tarkemmin. Aineiston laajuus kasvatti työmäärää huomattavasti. Tiedostin tämän jo tutkimuksen alkuvaiheissa, mutta tein tuolloin päätöksen, etten halua kohdistaa tätä tutkielmaa mihinkään tiettyyn ihmisryhmään tai elämäntilanteeseen, vaan käsitellä valtaa köyhyyttä käsittelevissä kirjoituksissa niin inklusiivisesti kuin mahdollista. Tämän todettuani on hyvä kiinnittää huomio siihen, että on mahdollista, ettei Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailun kutsu saavuttanut kaikista heikoimmassa asemassa olevia, vaikkapa niitä, jotka eivät ole palveluiden piirissä, missä kutsua on mahdollisesti jaettu tai niitä, joilla ei ole ollut mahdollisuutta tai pystyvyyttä kirjoittaa ja lähettää kirjoitusta. Aineistoon ei sisältynyt aineiston perusteella myöskään esimerkiksi yhdenkään ulkomailla syntyneen ulkomaalaistaustaisen kirjoitusta.

Olen aiemmalta tutkinnoltani sosionomi ja käsitellyt köyhyyttä pro graduni lisäksi myös työelämässä, kohdaten ihmisiä, joiden tarinat olisivat voineet löytyä aineistostani. Tämä on tuonut prosessiin oman hankaluutensa. Siinä missä työntekijänä olen löytänyt ammatillisuuden kasvun kautta sellaisen pisteen, jossa pystyn ottamaan empaattisesti vastaan asiakkaani tilanteen niin, ettei se kuitenkaan jää painamaan mieltäni yökausiksi, minun oli vaikea tavoittaa tätä positiota tutkijan roolissani. Tästä syystä pro gradu -prosessi on ollut raskas. Kirjoittajien tarinat jäivät ajatuksiini ja tutkimuksen kannalta olennaisen pohdiskelun lisäksi huomasin miettiväni paljon niitä ihmiskohtaloita, jotka jäävät näkymättömiin ja väliinpuotoajiksi, lapsiperheitä, joissa nähdään nälkää sekä nuoruudessaan ilman tarvittavaa tukea jääneitä, joiden elämät olisivat oikea-aikaisella avulla voineet olla hyvin erilaisia.

Päädyn kirjoittamaan köyhien valtakokemuksista harkittuani ensiksi pro gradu -tutkielman aiheeksi viranomaisvaltaa ja viranomaisvaltaa käyttävien yksilöiden kokemuksia vallan käyttämisestä. Luovuin aiheesta sen haastavuuden vuoksi. Tätä tutkimusta kirjoittaessa on käynyt hyvin ilmi se, miten valtavan suurta roolia viranomaiset näyttelevät köyhän elämässä. Kokemukset viranomaisista ja viranomaisten mieltävaltaisuudesta, viranomaisavun saamisesta ja sitä ilman jäämisestä nousevat esiin lähes kaikissa tutkimuksessa käsitellyissä kirjoituksissa. Viranomaisilla on kirjoituksissa huomattavan suuri vaikutus siinä, mihin suuntaan kirjoittajan elämä on edennyt. Viranomaisten merkitys ilmenee myös viranomaisten kirjoittajiin kohdistamaa valtaa käsittelevän alakategorian laajuudesta. Tämän tutkielman valmistuttua olen entistä vakuuttuneempi siitä, että viranomaisvallasta tulisi tehdä tutkimusta yhteiskuntapolitiikan näkökulmasta ja aiheesta riittäisi ammennettavaa jatkotutkimukseen.

Aineiston analyysissa muodostui myös käyttämättä jäänyt tyyppitelyraakile, jonka tarkoituksiksi oli suunniteltu vallan tarinatyyppien muodostamista. Aihe oli kiinnostava ja aineistoa kertyi myös tähän tutkimustehtävään paljon. Valtakategorioiden työstämisen viedessä paljon aikaa ja halutessani keskittyä niiden muodostamaan

aineistoon jäi tyyppitarinoiden muodostaminen pois tutkielmasta. Ratkaisu oli oikea tämän tutkimuksen kohdalla, mutta J. P. Roosin *Suomalainen elämä* -teoksen tyyppisen vallan ja köyhyyden yhteen liittävien tarinatyyppien tarkastelu olisi myös mielenkiintoinen aihe jatkotutkimukselle.

6.3 Köyhyyttä, valtaa ja osallisuutta Suomessa vuonna 2024

Viimeiset sanani köyhyydestä, vallasta ja osallisuudesta tässä tutkimuksessa ovat, että osallisuudesta puhuttaessa ei puhuta tarpeeksi vallasta. Tutkielmani perusteella, sekä taustateorioihin että tuloksiin peilaten, on helppo todeta vallan ja osallisuuden olevan saman kolikon kääntöpuolet. Vallan takana on osallisuutta ja osallisuuden takana on valtaa, eikä toista voi olla ilman toista.

Osallisuudesta on luotu suomalaisessa yhteiskunnallisessa ja poliittisessa keskustelussa avain yksinäisyyden, eriarvoisuuden, demokratiavajeen ja yhteisöistä syrjäytymisen ongelmiin ja sitä se onkin. Osallisuus ilmenee ihmisten välisessä sosiaalisessa kentässä, jota erilaiset valtasuhteet määrittävät ja osallisuuden viitekehykseen sisältyy pyrkimys purkaa kaikkein heikko-osaisimpiin epäsuotuisasti vaikuttavia valtasuhteita. Vallan jakautuminen epätasaisesti tuottaa ja uusintaa eriarvoisuutta. (Isola, Keto-Tokoi, Leemann & Nousiainen 2022, 94–95.) Tähän halutaan puuttua esimerkiksi Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa muun muassa takaamalla osallisuuden mahdollisuuksia tai vahvistamalla demokratiaa, osallisuutta ja tasa-arvoa (Valtioneuvosto 2023, 34, 53).

On kuitenkin riittämätöntä sanoa, että yksilöiden osallisuutta vahvistetaan, mikäli ei olla valmiita vahvistamaan myös yksilöiden valtaa. Yhteiskunnan tulisi olla valmis poistamaan eriarvoisuutta, joka synnyttää muiden ilmiöiden ohella valta-resurssin puutetta (Therborn 2014, 4. luku). Lisäksi näennäisten valinnanmahdollisuuksien tarjoaminen (Collin ym., 2011, 13–15), tai aktiiviseksi pakottaminen (HE 80/2019) eivät ole osallisuuden tukemista, sillä näiden kaltaisilla toimilla todellista valtaa ei luovuteta yksilölle. Kuten tutkielmassani olen havainnut, siellä, missä ei ole valtaa, ei ole osallisuutta ja missä ei ole osallisuutta, ei yksilöllä ole todellisia mahdollisuuksia pyrkiä pois köyhyydestä. Osallisuuden lisäksi yksilöille tulee tarjota todellista valtaa, valtaa valita ja vaikuttaa omaan elämäänsä. Etenkin tilanteissa, jossa toimintamahdollisuudet ovat sekä köyhyyden, että viranomaisten päätäntävällän rajamat, tulisi osallisuuskeskusteluun yhdistää tiiviimmin myös valtakeskustelu.

LÄHTEET

- Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä – kilpailuilmotus 2019. Luettu 15.4.2023. Saatavilla: <https://blogs.helsinki.fi/arkipaivankokemuksiakoyhydesta/fi-Les/2019/09/Kirjoituskilpailuilmotus.pdf>
- Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kilpailu 2020. Luettu: 10.4.2023. Saatavilla: <https://blogs.helsinki.fi/arkipaivankokemuksiakoyhydesta/>
- Bachrach, P. & Baratz, M. S. 1970. Key Concepts: Power, Authority, Influence and Force. Teoksessa *Power and Poverty*, toim. Bachrach, P. & Baratz, M. S. New York: Oxford University Press.
- Bachrach, P., Baratz, M. S. & Levi, M. 1970. The Political Significance of Citizen Participation. Teoksessa *Power and Poverty*, toim. Bachrach, P. & Baratz, M. S. Sivut 201 – 213. New York: Oxford University Press.
- Björklund, L., Eskelinen, N. & Saari J. 2020. Raskas perintö - ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Collin, K., Eteläpelto, A. & Heiskanen, T. Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Teoksessa *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa*, toim. Collin, K., Eteläpelto, A. & Heiskanen, T. Sivut 11 – 32. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Dahl, R. 1957. Concept of Power. Luettu: 14.4.2024. Saatavilla: http://fbaum.unc.edu/teaching/articles/Dahl_Power_1957.pdf
- Dahl, R. 1963. *Modern Political Analysis*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Dahl, R. 1971. Johdatus politiikan tutkimukseen. Helsinki: Tammi.
- Dahl, R. 1986. Power as the Control of Behaviour. Teoksessa *Power*, toim. Lukes, S. Sivut 37 – 58. New York: New York University Press.
- Digeser, P. 1992. The Fourth Face of Power. *The Journal of Politics*. Vol. 54, nro 4. Sivut 977 – 1007. Santa Barbara: Cambridge University Press.
- Dowding, K. 2011. Agency. Teoksessa *Encyclopedia of Power*, toim. Dowding, K. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Eskola, J., & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

- Foucault, M. 1978. *Security, Territory, Population: lectures at the Collège de France*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Foucault, M. 1980. *Power/knowledge. Selected interviews and other writings 1972-1977*. New York: Pantheon Books.
- Foucault, M. 2010a. *Turvallisuus, alue, väestö*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Hallituksen esitys 80/2019. Luettu 29.4.2024. Saatavilla: <https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2019/20190080>
- Husa, J., Pohjolainen T. 2015. *Julkisen vallan oikeudelliset perusteet: johdatus julkis-oikeuteen*. Helsinki: Alma Talent Oy. 4. uudistettu painos.
- Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Isola, A., Keto-Tokoi, A., Leemann, L. & Nousiainen, M. 2022. *Osallisuuden kokemus aikuisväestössä*. Teoksessa *Suomalaisten hyvinvointi 2022*, toim. Karvonen, S., Kestilä, L. & Saikkonen, P. Sivut 92 – 113. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Isola A. & Suominen, E. 2016. *Suomalainen köyhyys*. Helsinki: Into Kustannus.
- Julkunen, R. 2006. *Kuka vastaa - hyvinvointivaltion rajat ja julkinen vastuu*. Stakes: Helsinki.
- Karjalainen, J. & Raivio, H. 2013. *Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Teoksessa Osallisuus - oikeutta vai pakkoa?*, toim. Era, T. Sivut 12-34. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kela 2024. *Kelan etuuksien saajat ja maksetut etuudet koko maa*. Luettu 26.4.2024. Saatavilla: https://raportit.kela.fi/ibi_apps/WFServlet
- Lindholm, S. 2. *Sosiaalisen nousu ja paljas elämä - Arendt suhteessa Foucault'n ja Agambenin edustamaan biopolitiikan teoriaperinteeseen*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto: yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.
- Lukes, S. 1974. *Power - A Radical View*. Lontoo: Macmillan Education Ltd.
- Lukes, S. 2021. *Power - A Radical View*. Lontoo: Red Globe Press.

- Lähteenmäki, S. 2021. Työssäkäyvien köyhien osallisuus. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto: yhteiskuntatieteiden laitos.
- Moisio, P. & Vaalavuo, M. 2014. Tuloerojen ja suhteellisen köyhyyden kehitys. Teoksessa Suomalaisten hyvinvointi, toim. Karvonen, S., Kestilä, L., Moisio, P., Muuri, A. & Vaarama, M. Sivut 98 – 117. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Perustuslaki 731/1999. Luettu 26.4.2024. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Pöysä, J. 2010. Lähiluku vaeltavana käsitteenä ja tieteiden välisenä metodina. Teoksessa Vaeltavat metodit, toim. Järviluoma, H., Pöysä, J. & Vakimo, S. Sivut 331 – 360. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.
- Roos, J. P. 1987. Suomalainen elämä. Helsinki: Karisto.
- Saari, J. 2010. Luokaton Eurooppa? Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen luokkarakenne Euroopan unionissa. Teoksessa Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa, toim. Eerola, J. Sivut 129 – 146. Helsinki: Gaudeamus.
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Sen, A. 1999. Development as freedom. Oxford University Press: Bungay.
- Silvasti, T. 2014. Sisällönanalyysi. Teoksessa Yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen lähtökohtia, toim. Massa, I. Sivut 33 – 48. Helsinki: Gaudeamus.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024a. Sosiaalihuollon asiakkaat. Luettu 26.4.2024. Saatavilla: <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/sosiaalipalvelut/sosiaalihuollon-asiakkaat>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024b. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. Luettu 25.4.2024. Saatavilla: [https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-](https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet/osallisuus-omassa-elamassa)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2024c. Osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa. Luettu 25.4.2024. Saatavilla: [60](https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-</p></div><div data-bbox=)

asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet/osallisuus-yhteisoissa-ja-vaikuttamisen-prosesseissa

Therborn, G. 2014. Eriarvoisuus tappaa. Tampere: Vastapaino.

Tietoarkisto Aila. N.d. FSD3475 Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailu 2019. Luettu 28.4.2024. Saatavilla: https://services.fsd.tuni.fi/catalogue/FSD3475?study_language=fi

Tilastokeskus 2023. Tuloerojen kehitys Suomessa 1966 – 2022. Luettu 25.4.2024. Saatavilla: <https://stat.fi/julkaisu/clq0xqdl00fdu0buvs4ayxmb8>

Tilastokeskus 2024. Köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden määrä lähes ennallaan vuonna 2022. Luettu 25.4.2024. Saatavilla: <https://www.stat.fi/julkaisu/cltcqq5wij6tw07w2y9ejc3x5>

Tilastokeskus n.d.a. Elinolotilasto, vakavassa aineellisessa ja sosiaalisessa puutteessa olevat ja vajaatyöllisiin kotitalouksiin kuuluvat henkilöt kotitalouden elinvaiheen mukaan, 2015 – 2022. Luettu 5.5.2024. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__eot/statfin_eot_pxt_13hf.px/table/tableViewLayout1/

Tilastokeskus n.d.b. Vakava aineellinen ja sosiaalinen puute. Luettu 25.4.2024. Saatavilla: https://www.stat.fi/meta/kas/vakava_aineelli.html

Turunen, E. & Isola, A. 2020. Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -aineiston kuvaus. Luettu 10.4.2023. Saatavilla: https://services.fsd.tuni.fi/catalogue/FSD3475?tab=summary&study_language=fi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2024. Hyvä tieteellinen käytäntö. Luettu 29.4.2024. Saatavilla: <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>

Valtioneuvosto. Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Luettu 29.4.2024. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165042>

Väisänen, K. 2014. Köyhyys vallan puutteena. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto: Teologinen tiedekunta.

LIITTEET

LIITE 1 KILPAILUKUTSU

Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailu

Järjestämme kirjoituskilpailun, jonka aiheena on köyhyys arjessa. Keräämme tavallisten ihmisten kokemuksia siitä, minkälaista on olla köyhä nyky-Suomessa. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä suomalaisesta köyhyydestä.

Toivomme, että kirjoitat vapaamuotoisesti omin sanoin siitä, miten köyhyys tuli elämäsi ja mitä keinoja käytät arjessa pärjätäksesi. Tärkeää on, että kirjoitat omista kokemuksistasi ja että kerrot, mihin ajankohtaan kokemuksesi suunnilleen sijoittuvat.

Palkitsemme kirjoitukset

1. palkinto 3 x 500 €
2. palkinto 3 x 100 €

Palkinnonsaajat valitsee raati, johon kuuluvat Jouko Karjalainen, Meri Larivaara, Juha Mikkonen, Anna-Stina Nykänen, Maria Ohisalo ja Mathias Rosenlund.

Palkintokriteerit

- omasta elämästä todenmukaisesti ja suorasanaisesti kerrottu
- kuvaa tämän ajan köyhyyttä
- tuo myös uusia näkökulmia köyhyyteen

Lähetäessäsi kirjoituksesi

- lisää viestiin nimesi, puhelinnumerosi ja sähköpostiosoitteesi/osoitteesi. Nämä tiedot muodostavat henkilörekisterin. Tutustu tietosuojailmoitukseen, jossa kerrotaan tietojen käyttämisestä <https://blogs.helsinki.fi/arkipavankokemuksiakoyhyysta/files/2019/07/Tietosuojailmoitus.pdf>
- lisää viestiin seuraava lause: "Kirjoitukseni saa arkistoida Tietoarkistoon. Tutkijat saavat arkistoida yhteystietoni seurantakeruuta varten". Näin kirjoituksesi voidaan arkistoida tutkimuskäyttöä varten. Voit keskeyttää tutkimukseen osallistumisesi milloin tahansa ilmoittamalla siitä järjestäjille.

- Voit osallistua myös pelkkään kilpailuun.

Vastaa mielelläni kysymyksiin ja kiitän lämpimästi osallistumisestasi.

Elina Turunen, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto[yhteystiedot poistettu]

Kirjoitusohjeet

- Kirjoituksen pituus voi olla enintään 10 sivua / 30 000 merkkiä. Pienet ja lyhyetkin kirjoitukset ovat arvokkaita.
- Voit kirjoittaa nimimerkillä. Älä käytä samaa nimimerkkiä, jota käytät muualla, vaan keksi nimimerkki vain tätä kirjoituskilpailua varten. Vältä kirjoituksessasi oikeiden nimien käyttöä silloin, kun kerrot yksityisistä henkilöistä. Hälvennä jo kirjoitusvaiheessa asioita, joiden perusteella sinut tai muut henkilöt voisi tunnistaa.
- Lisää kirjoitukseesi tiedot sukupuolestasi, iästäsi, paikkakunnastasi, koulutuksestasi ja ammatistasi tai entisestä ammatistasi. Nämä tiedot ja mahdollinen nimimerkkisi liitetään kirjoitukseesi, kun se arkistoidaan.
- Kilpailuun voivat osallistua täysi-ikäiset henkilöt.
- Tutkimushankkeen päätyttyä kirjoituksesi arkistoidaan Tietoarkistoon (www.fsd.uta.fi) tieteellistä tutkimus- ja opetuskäyttöä sekä yliopistojen ylempiä opinnäytteitä varten. Arkistoituja kirjoituksia käytäviltä edellytetään aineiston käyttöä koskeva käyttöehtositoumus. Kirjoituksiasi käsitellään tietosuojasetuksen mukaisesti akatemisen ja kirjallisen ilmaisun tarkoitukseen.
- Tutkijat säilyttävät henkilö- ja yhteystiedot sisältävän koodiavaimen mahdollisia vapaaehtoista seurantatutkimusta koskevia yhteydenottoja varten. Rekisterinpitäjä on Helsingin yliopisto. Yhteyshenkilöt ovat Elina Turunen ja Anna-Maria Isola .
- Sinulla on oikeus peruuttaa suostumus, saada pääsy yhteystietoihisi, oikaista niitä ja rajoittaa ja vastustaa niiden käsittelyä.
- Kilpailuaika on 3.7.-15.10.2019. Lähetä kirjoituksesi sähköpostin liitetiedostona osoitteeseen tai käsin kirjoitettu teksti osoitteeseen Elina Turunen, [yhteystiedot poistettu].

Kirjoituskilpailun järjestävät: Elina Turunen (Helsingin yliopisto), Heikki Hiilamo (Helsingin yliopisto) ja Eeva-Maria Grekula (Turun yliopisto), Anna-Maria Isola, EAPN-Fin – Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisen verkoston kansalaistointaryhmä sekä Kuka kuuntelee köyhää? -verkosto

Kirjoituskilpailua ovat tukeneet: EAPN-Fin – Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto, MIELI Suomen Mielenterveys ry, Työttömien Keskusjärjestö ry, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Suomen Setlementtiliitto ry, Takuusäätiö, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Kirkon Diakonia ja sielunhoito, Suomen Punainen Risti sekä Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry.

Kirjoituskilpailun tulokset julkaistaan 31.3.2020 mennessä kilpailun verkkosivuilla (<https://blogs.helsinki.fi/arkipaivankokemuksiakoyhydesta>). Palkinnon saajiin otetaan yhteyttä henkilökohtaisesti, ja heidän kanssaan sovitaan kirjoitusten julkaisemisesta.

Helsingin yliopiston Ihmistieteiden eettisen ennakkoarvioinnin toimikunta on antanut lausunnon tutkimuksen eettisyydestä 16.4.2019.

LIITE 2 VALTAKATEGORIAT

Pääkategoria	Maininnat	Alakategoria	Maininnat	Teema	Maininnat
Vallan käyttäjä	159	Ilmivalta	35		
		Valtaisuus-toimijuu	124		
Vallan kohde	533	Viranomaiset	206	Ilman apua jääminen Avun saaminen Mielivaltaisuus, luukulta luukulle, kyykytys ja byrokratia Tuomitseminen, halveksunta ja heikko kohtaaminen Ulosotto Pakottaminen Huostaanotto Virhe Vankila	55 48 47 19 16 13 4 3 1
		Määrittelyvalta	96		
		Muut toimijat	201	Läheiset ja muut Kolmas sektori Väkivalta Työ Hylkääminen ja eroaminen Vuokranantajat Kiusaaminen Hyväksikäyttäminen ja huijaiminen Pankit	82 38 33 31 20 9 8 6 4
		Politiikka ja yhteiskunta	28		
Vallattomuus	187	Vieraantuminen	58		
		Objektius ja osattomuus	65		
		Vallattomuus, kyvyttömyys ja resurssien puute	64		